

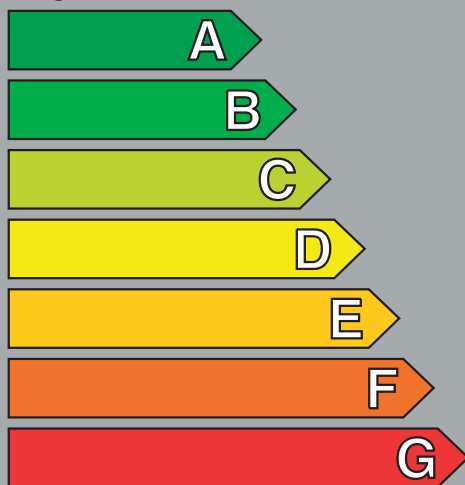
Forskrift om energimerking av bygninger og energivurdering av tekniske anlegg

Anne Cecilie L. Bondy (red.)

19
2009

ENERGIMERKE

Energieffektivt

Lite energieffektivt

OPPVARMINGSMERKE

Lav andel el og fossilt

Høy andel el og fossilt

Forskrift om energimerking av bygninger og energivurdering av tekniske anlegg

Energimerkeforskriften

Dokument nr. 19

Forskrift om energimerking av bygninger og energivurdering av tekniske anlegg

Utgitt av: Norges vassdrags- og energidirektorat
Redaktør: Anne Cecilie L. Bondy
Forfatter: Olav Karstad Isachsen, William Rode og Anne Cecilie L. Bondy

Trykk: NVEs hustrykkeri
Opplag: 100
Forsidefoto:

Sammendrag:

Emneord:

Norges vassdrags- og energidirektorat
Middelthunsgate 29
Postboks 5091 Majorstua
0301 OSLO

Telefon: 22 95 95 95
Telefaks: 22 95 90 00
Internett: www.nve.no

Desember 2009

Innhold

Forord	6
Sammendrag	7
1 Vurdering av høringsuttalelsene	9
1.1 Høringsinstansene	9
1.2 Generelle kommentarer til forslaget	11
1.3 § 1 Formål	12
1.3.1 Høringsinstansenes innspill.....	12
1.3.2 NVEs merknader.....	12
1.4 § 2 Virkeområde	12
1.4.1 Høringsinstansenes innspill.....	12
1.4.2 NVEs merknader.....	13
1.5 § 3 Definisjoner	13
1.5.1 Høringsinstansenes innspill.....	14
1.5.2 NVEs merknader.....	14
1.6 § 4 Plikt til å ha energiattest	15
1.6.1 Høringsinstansenes innspill.....	15
1.6.2 NVEs merknader.....	15
1.7 § 5 Energiattest ved salg av boliger eller bygninger	16
1.7.1 Høringsinstansenes innspill.....	16
1.7.2 NVEs merknader.....	17
1.8 § 6 Energiattest ved utleie av boliger eller bygninger	17
1.8.1 Høringsinstansenes innspill.....	18
1.8.2 NVEs merknader.....	18
1.9 § 7 Energiattest ved ferdigstilling av nye boliger eller bygninger..	18
1.9.1 Høringsinstansenes innspill.....	19
1.9.2 NVEs merknader.....	19
1.10 § 8 Energiattest for yrkesbygg over 1000 m ²	20
1.10.1 Høringsinstansenes innspill	20
1.10.2 NVEs merknader	21
1.11 § 9 Unntak fra plikten til å ha energiattest	22
1.11.1 Høringsinstansenes innspill	22
1.11.2 NVEs merknader	23
1.12 § 10 Beregningsmetoder for og utstedelse av energiattesten.....	24
1.12.1 Høringsinstansenes innspill	24
1.12.2 NVEs merknader	27
1.13 § 11 Innholdet i energiattesten	29
1.13.1 Høringsinstansenes innspill	29
1.13.2 NVEs merknader	31
1.14 § 12 Registrering for energiattest	33
1.14.1 Høringsinstansenes innspill	33
1.14.2 NVEs merknader	33
1.15 § 13 Plikt til gjennomføre energivurdering av tekniske anlegg	34
1.15.1 Høringsinstansenes innspill	34

1.15.2	NVEs merknader	36
1.16	§ 14 Utarbeidelse av rapport fra energivurdering.....	37
1.16.1	Høringsinstansenes innspill	37
1.16.2	NVEs merknader	38
1.17	§ 15 Krav til gjennomføring av energivurdering	38
1.17.1	Høringsinstansenes innspill	38
1.17.2	NVEs merknader	39
1.18	§ 16 Engangsvurdering av eldre varmeanlegg	39
1.18.1	Høringsinstansenes innspill	39
1.18.2	NVEs merknader	39
1.19	§ 17 Registrering av energivurdering.....	40
1.19.1	Høringsinstansenes innspill	40
1.19.2	NVEs merknader	40
1.20	§ 18 Kompetansekrav til å utføre energimerking	40
1.20.1	Høringsinstansenes innspill	41
1.20.2	NVEs merknader	42
1.21	§ 19 Kompetansekrav til å utføre energivurdering	43
1.21.1	Høringsinstansenes innspill	43
1.21.2	NVEs merknader	44
1.22	§ 20 Register.....	45
1.22.1	Høringsinstansenes innspill	45
1.22.2	NVEs merknader	46
1.23	§ 21 Overtredelsesgebyr	46
1.23.1	Høringsinstansenes innspill	46
1.23.2	NVEs merknader	47
1.24	§ 22 Ikrafttredelse og overgangsbestemmelser	47
1.24.1	Høringsinstansenes innspill	47
1.24.2	NVEs merknader	48
1.25	Økonomiske og administrative konsekvenser.....	48
1.25.1	Høringsinstansenes innspill	48
1.25.2	NVEs merknader	48
2	Særmerknader.....	49
2.1	Til § 1 Formål.....	49
2.2	Til § 2 Virkeområde.....	49
2.3	Til § 3 Definisjoner	49
2.4	Til § 4 Plikt til å ha energiattest	50
2.5	Til § 5 Energiattest ved salg av boliger eller bygninger	50
2.6	Til § 6 Energiattest ved utleie av boliger eller bygninger.....	51
2.7	Til § 7 Energiattest ved ferdigstilling av nye boliger eller bygninger ⁵²	52
2.8	Til § 8 Energiattest for yrkesbygg over 1000 m ²	52
2.9	Til § 9 Unntak fra plikten til å ha energiattest.....	53
2.10	Til § 10 Beregningsmetoder for og utstedelse av energiattesten	54
2.11	Til § 11 Innholdet i energiattesten	55
2.12	Til § 12 Registrering for energiattest.....	55
2.13	Til § 13 Plikt til å gjennomføre energivurdering av tekniske anlegg ⁵⁶	56
2.14	Til § 14 Utarbeidelse av rapport fra energivurdering.....	56
2.15	Til § 15 Krav til gjennomføring av energivurdering.....	57

2.16	Til § 16 Engangsvurdering av eldre varmeanlegg.....	57
2.17	Til § 17 Registrering av energivurdering.....	57
2.18	Til § 18 Kompetansekrav til å utføre energimerking.....	58
2.19	Til § 19 Kompetansekrav til å utføre energivurdering	58
2.20	Til § 20 Register	59
2.21	Til § 21 Overtredelsesgebyr	59
2.22	Til § 22 Ikrafttredelse og overgangsbestemmelser	59
3	Forskriftstekst.....	60

Forord

Norges vassdrags- og energidirektorat har 18. desember 2009 vedtatt forskrift om energimerking av boliger og bygninger og energivurdering av tekniske anlegg (energimerkeforskriften).

Stortinget behandlet i 2009 Ot.prp. nr. 24 (2008-2009) og Innst. O. nr. 52 (2008-2009) om endringer i energiloven. Stortinget vedtok lov av 24. april 2009 nr. 22 om endringer i lov 29. juni 1990 nr. 50 om produksjon, omforming, overføring, omsetning, fordeling og bruk av energi m.m. (energiloven), med ikrafttredelse 1. januar 2010. Denne endringsloven innfører nytt kapittel 8 om energitilstand i bygninger. Ved kgl. res. 18. desember 2009 er det fastsatt at endringslovens § 8-2 (Energiattest ved salg og utleie av bygning) og § 8-3 (Energiattest ved oppføring av nye bygninger) trer i kraft først 1. juli 2010.

NVE har over en lengre periode arbeidet med utviklingen av datasystemet og forskriften for de kommende ordninger for energimerking av bygninger og boliger og energivurdering av tekniske anlegg i bygninger. Ordningene har sitt utspring i direktiv 2002/91/EF om bygningers energiytelse (bygningsenergidirektivet).

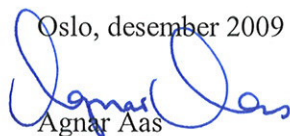
Ved brev av 7. mai 2009 ba departementet NVE om å ferdigstille utkast til forskrift om energieffektivitet i bygninger. Departementet ba videre om at NVE utarbeidet høringsnotat og at NVE gjennomførte høringsprosessen. Olje- og energidepartementet delegerte ved brev av 14. september 2009 myndighet til NVE til å vedta forskriften, jf. lov 24. april 2009 nr. 22 om endringer i lov 29. juni 1990 nr. 50 om produksjon, omforming, overføring, omsetning, fordeling og bruk av energi m.m. (energiloven) §§ 8-1 og 8-5.

Forskriften har vært på høring med frist 1. oktober 2009.

Ikrafttredelsestidspunktet for forskriften er sammenfallende med endringsloven til energiloven.

NVE ønsker å rette en takk til alle som har bidratt med innspill og kommentarer til forskriftsarbeidet.

Oslo, desember 2009

Agnar Aas
vassdrags- og
energidirektør

Marit Lundteigen Fossdal
avdelingsdirektør

Sammendrag

Forskriften er gitt med hjemmel i energiloven av 29. juni 1990 nr 50 §§ 8-1 og 8-5, jf EØS-avtalen vedlegg IV nr. 17 (Rdir 2002/91/EF).

Forskriften trer i kraft 1. januar 2010 på samme tidspunkt som energilovens nye kapittel 8 (Energitilstand i bygninger) i det vesentligste trer i kraft. Ved kgl. res. 18. desember 2009 er det fastsatt at lovens § 8-2 (Energiattest ved salg og utleie av bygning) og § 8-3 (Energiattest ved oppføring av nye bygninger) først trer i kraft 1. juli.2010.

Nye kapittel 8 i energiloven og energimerkeforskriften innfører en plikt til å energimerke boliger og bygninger og en plikt til å foreta energivurdering av tekniske anlegg. Formålet med ordningen med energimerking er å stimulere til økt oppmerksomhet om bygningers energitilstand og mulighetene for å redusere energibruken i bygninger. Formålet med energivurderingene er å stimulere til effektiv drift og vedlikehold og riktig dimensjonering av anlegg.

NVE har utviklet et energimerkesystem som skal benyttes for energimerkingen og energivurderingen. Plikten til å energimerke innebærer at eier må foreta registrering av sin bolig eller bygning i NVEs energimerkesystem for å få en energiattest. Plikten til å foreta energivurdering innebærer i forhold til energimerkesystemet at rapporten fra energivurderingen skal lagres i energimerkesystemet.

Merkeplikten oppfylles ved at eieren skal vise frem en energiattest ved nybygg, salg og utleie. På denne måten skal energiattestens innhold være kjent for partene i en salgs- eller utleiesituasjon. Merkeplikten gjelder alle boliger og bygninger med oppvarmet areal over 50 m². For yrkesbygninger over 1000 m² gjelder at de alltid skal ha en gyldig energiattest og at et sammendrag av denne skal være synlig for bygningens brukere.

Energiattesten inneholder et energimerke med en bokstavkarakter på bakgrunn av beregnet levert energi pr. m² i henhold til NS 3031. I beregningen blir det brukt normaliserte bruksverdier for de forskjellige bygningskategoriene. Et oppvarmingsmerke viser i hvor stor grad bygningens oppvarmingsbehov kan dekket med andre energikilder enn elektrisitet, gass og olje. Videre skal energiattesten ha en tiltaksliste med oversikt over mulige forbedringer av energitilstanden, og dokumentere de viktigste opplysningene som er lagt til grunn for energiattesten. Energiattesten har gyldighet i 10 år, men det anbefales at attesten fornyes når det skjer endringer som kan påvirke energitilstanden.

Energiattesten utstedes av NVEs energimerkesystem, og dette er tilgjengelig på www.energimerking.no. For yrkesbygninger og nye boliger stilles det kompetansekrav til den som skal gjennomføre energimerkingen. For eksisterende boliger kan eieren selv gjennomføre energimerking. Eier kan velge mellom flere detaljeringsnivåer.

Eiere av bygninger med et visst oppvarmet bruksareal, som har kjelanlegg basert på fossilt brensel eller klimaanlegg, dvs. ventilasjonsanlegg, rene kjøleanlegg eller varmpumper, plikter å gjennomføre energivurdering av anlegget hvert fjerde år. Eiere av varmeanlegg med kjel basert på fossilt brensel og hvor kjelen er eldre enn 15 år har plikt til å gjennomføre en engangsvurdering av hele varmeanlegget. Det stilles kompetansekrav til den som skal gjennomføre energivurderingen. NVE har utarbeidet skjemaer til bruk for dataregistreringen og identifisering av forbedringstiltak. Rapport fra energivurderingen,

basert på slike skjema eller tilsvarende, skal registreres i NVEs energimerkesystem og være tilgjengelig hos eier.

Plikten til energimerking og energivurdering ligger på eieren av boligen eller bygningen. Den primære kontroll av energimerking skjer ved at aktuelle kjøpere og leietakere forventes å etterspørre energiattest.

NVE har tilsynsansvar for ordningene, og vil informere om nytteverdien av å oppfylle plikten, men har også mulighet til å ilegge sanksjoner når det avdekkes brudd på forskriften.

Energimerking av boliger og bygninger og energivurdering av tekniske anlegg har vært et nytt område for NVE å lage forskrifter på. I NVEs merknader til høringsinstansenes uttalelser viser vi ved flere anledninger til at vi ønsker å høste erfaring med ordningen før vi foretar en evaluering.

1 Vurdering av høringsuttalelsene

1.1 Høringsinstansene

NVE sendte forslaget om forskrift om energieffektivitet i bygninger (dokument nr. 11) på høring 25. juni. 2009 med høringsfrist 1. oktober 2009. Følgende høringsinstanser har avgitt uttalelse:

Arbeidstilsynet

Barne- og likestillingsdepartementet

Byggenæringens Landsforening (BNL)

Datatilsynet

Direktoratet for samfunnssikkerhet og beredskap

Eidsiva Energi AS

El- og IT-forbundet

Elsikkerhet Norge AS

Energibedriftenes Landsforening

Energiråd innlandet

Enova SF

Erichsen og Horgen AS

Feiermesternes landsforening

Finansdepartementet

Fiskeri- og kystdepartementet

Fornyings- og administrasjonsdepartementet

Fylkesmannen i Hedemark

GK Norge AS

Grønn Byggallianse

Husbanken

Jernbaneverket

Justisdepartementet

Kommunal- og regionaldepartementet

Kultur- og kirkedepartementet

Lyse Energi AS

Miljøstiftelsen Bellona

Multiconsult AS

Nasjonalt utvalg for teknisk fagskoleutdanning

Norconsult AS
Norges astma- og allergiforbund
Norges Eiendomsmeglerforbund
Norges energigassforening
Norges Ingeniørorganisasjon (NITO)
Norges Naturvernforbund
Norima
Norsk Akkreditering
Norsk Bioenergiforening (NOBIO)
Norsk eiendomsinformasjon
Norsk elvarmeforening
Norsk Fjernvarme
Norsk innemiljøorganisasjon
Norsk Petroleumsinstitutt
Norsk Teknologi
Norske Boligbyggelags Landsforbund (NBBL)
Norske energibrukeres forening
Næringslivets Hovedorganisasjon (NHO)
Olav Thon Gruppen
Oslo Bolig- og Sparelag (OBOS)
Rådgivende Ingeniørers Forening (RIF)
Sametinget
Seen Nordic AS
Selvaagbygg AS
SINTEF Byggforsk
Standard Norge
Stange Energi AS
Statens bygningstekniske etat
Statistisk sentralbyrå
Statsbygg
Utenriksdepartementet
Veidekke ASA

1.2 Generelle kommentarer til forslaget

NVE har mottatt hørings svar både fra høringsinstanser som fikk tilsendt NVEs høringsnotat og fra andre. Mange av høringsinstansene er positive til at det innføres regler om energimerking av boliger og bygninger og energivurdering av tekniske anlegg. Generelle innvendinger er blant annet knyttet til at ordningen som innføres er for lite ambisiøs og ikke inngår i en helhetlig strategi for energieffektivisering. NVE vil vise til at det i første runde har vært viktig å få etablert ordningen og at forskriften vil bli revidert etter at man har vunnet noe mer erfaring med ordningen.

Flere instanser påpeker også at det på enkelte punkter er sprik mellom bygningsenergidirektivet og forskriftens bestemmelser. NVE viser til at hovedprinsippene for ordningen er vedtatt gjennom nytt kapittel 8 i energiloven, og legger til grunn at det foreliggende forslaget er en god nasjonal gjennomføring av direktivets intensjoner.

Standard Norge, Statens bygningstekniske etat og Kommunal- og regionaldepartementet viser til at forskriften tittel ikke reflekterer forskriftens virkeområde og at tittelen bør endres for å unngå forveksling med tekniske forskrifter til plan- og bygningsloven. Noen av forslagene er:

*”Forskrift om energimerking av bygninger og energivurdering av tekniske anlegg”,
”forskrift om energiattest for bygninger” eller ”forskrift om energimerking av bygninger”.*

Forskriftstittelen var foreslått vidt definert for å beskrive målet med ordningen. NVE er likevel enig i at det er behov for at tittelen mer presist beskriver forskriftens innhold. Det foreslås derfor å endre tittelen til: *Forskrift om energimerking av bygninger og energivurdering av tekniske anlegg.*

Forskriftens korttittel blir også endret for å gi en mer dekkende beskrivelse av hva forskriften omfatter: *Energimerkeforskriften.*

Det er utelukkende for yrkesbygg over 1000 m² at energimerking skal skje ved at energiattesten etter nærmere regler skal slås opp på synlig sted. For andre boliger og bygninger som omfattes av forskriften skal det ikke skje noen slik direkte merking i form av synlig oppslag av energiattesten. Forskriften stiller derimot krav om at deler av energiattesten skal inngå som en del av markedsføringen ved salg eller utleie av boliger og bygninger. Ettersom energiattesten skal omfatte energimerke, oppvarmingsmerket, tiltaksliste og dokumentasjon, og forskriften innebærer at eiere av alle boliger og bygninger som omfattes av forskriften skal ha en slik energiattest, benyttes likevel ordet energimerking i denne forskriften som fellesbetegnelse på ordningen etter kapittel II.

Energimerking er allerede blitt et innarbeidet begrep og er NVE har samlet all informasjon om energimerking av bygg og hvitevarer i en portal kalt www.energimerking.no

1.3 § 1 Formål

Høringsdokumentets forslag til ordlyd i § 1:

Formålet med denne forskriften er å gi informasjon til markedet om bygningers og tekniske anleggs energitilstand og mulighetene for forbedring, for derigjennom å skape større interesse for konkrete effektiviseringstiltak, og gi en riktigere verdsetting av bygninger når disse selges eller leies ut. Energivurdering av kjeler og klimaanlegg skal bidra til at slike anlegg fungerer effektivt og med minimal miljøbelastning.

1.3.1 Høringsinstansenes innspill

Flere av høringsinstansene har kommentert at formålsbestemmelsen ikke er ambisiøs nok og ikke reflekterer formålet i direktiv 2002/91/EF om bygningers energiytelse (bygningsenergidirektivet). Innspillene er knyttet til både ønsket om å stimulere til økt mengde fornybar energi i bygningsmassen, reduksjon av energibruk og redusert CO₂-utslipp.

Statens bygningstekniske etat påpeker at forskriften også bør stimulere til omlegging til miljøriktige varmeløsninger.

1.3.2 NVEs merknader

Energimerking av bygninger og energivurdering av tekniske anlegg skal bidra til mer kunnskap og oppmerksomhet om energibruken i bygningsmassen, noe som igjen vil kunne føre til større interesse for å gjennomføre konkrete effektiviseringstiltak, og gi en riktigere verdsetting av bygninger når disse selges eller leies ut. Bygningseiere, leietakere og andre aktører i eiendomsmarkedet skal sikres grunnleggende informasjon om energitilstanden i bygningen.

NVE er enig i at formålet med ordningene bør inkludere omlegging til fornybar energi i tillegg til energieffektivisering.

Ved siden av forskriften vil NVE arbeide for å konkretisere målene for de ordningene som her blir regulert. Ordningenes bidrag til redusert energibruk og energiomlegging, kan imidlertid vanskelig konkretiseres, men må sees som del av myndighetenes samlede tiltak for å nå disse målene.

Endelig § 1 er inntatt i punkt 3.

1.4 § 2 Virkeområde

Høringsdokumentets forslag til ordlyd i § 2:

Denne forskriften regulerer energimerking av boliger og bygninger og energivurdering av tekniske anlegg i boliger og bygninger, hvis ikke noe annet er fastsatt.

Denne forskriften kan ikke fravikes ved avtale.

1.4.1 Høringsinstansenes innspill

Justisdepartementet har bedt NVE vurdere om forskriften skal gis anvendelse på Svalbard.

1.4.2 NVEs merknader

Energimerking skal gjelde alle boliger og bygninger. Det betyr at for eksempel yrkesbygninger, eneboliger, leiligheter og rekkehus faller inn under ordningen. Virkeområdet blir negativt avgrenset ved unntakene, jf. § 9.

I følge energiloven § 1-1 femte ledd kan Kongen bestemme at deler av loven skal gjøres gjeldende for Svalbard. Energilovens kapittel 8 er ikke gitt anvendelse på Svalbard og spørsmålet er således ikke relevant i forhold til forskriften.

Endelig § 2 er inntatt i punkt 3.

1.5 § 3 Definisjoner

Høringsdokumentets forslag til ordlyd i § 3:

Med bygning menes i denne forskriften: en konstruksjon med tak og vegger som er varig forbundet med grunnen, der det brukes energi for å påvirke inn klimaet. Som bygning regnes også del av slik konstruksjon som er utformet eller endret for separat bruk.

Med bolig menes en bygning eller del av en bygning som utgjør en egen boenhet.

Med tekniske anlegg menes i denne forskriften: kjeler som oppvarmes med fossilt brensel, varmeanlegg med kjeler og klimaanlegg i bygninger.

Med kjeler menes en kombinasjon av kjelbeholder, brenner, pumpe og automatikk som er konstruert for å overføre forbrenningsvarme til et vann- eller luftbasert oppvarmingssystem.

Med varmeanlegg tilknyttet en kjel, menes kjelanlegget sammen med varmedistribusjonsanlegget.

Med klimaanlegg menes en kombinasjon av alle komponenter som er nødvendige for en form for luftbehandling, hvor temperaturen kontrolleres eller senkes, samt anlegg med regulering av ventilasjon, fukt og luftrensing.

Med eier av bolig menes alle private og juridiske personer som har rett til å disponere over eneboliger, leiligheter og rekkehus til boligformål, med unntak av disposisjonsrett som følger av leieavtale. Som eier av bolig regnes blant annet:

- den som har grunnbokshjemmel som eier av boligen, jf. lov om tinglysing av 7. juni 1935 nr. 2 § 14

- eier av sameieandel i bebygd eiendom med tilknyttet enerett til bruk av en av flere boliger eller andre bruksenheter i eiendommen, jf. lov om eierseksjoner av 23. mai 1997 nr. 31 § 1-1

- andelseier, jf. lov om burettslag av 6. juni 2003 nr. 39 § 1-1,

- andelseier, jf. lov om bustadbyggjelag av 6. juni 2003 nr. 38 § 4-1,

- eier av aksje med tilknyttet borett, jf. lov om borettslag av 6. juni 2003 nr. 39 § 1-4.

1.5.1 Høringsinstansenes innspill

Flere høringsinstanser har kommentert at det ikke er overensstemmelse mellom brukt terminologi i forskriftsutkastet og i NS 3031.

KRD viser til at definisjonen for unntaket for dem som har disposisjonsrett gjennom leie av bolig er for snever og viser til at de som låner bolig også må omfattes. KRD mener videre at å definere eier som alle som har rett til å disponere en bolig, er uheldig ettersom bolig ikke nødvendigvis vil si det samme som eier i allmenn språklig forstand.

KRD og Norsk Boligbyggelag (NBBL) viser til at definisjonen av eier med henvisning til lov om bustadbyggjelag av 6. juni 2003 nr 38 § 4-1 blir feil ettersom medlemskap i boligbyggelag ikke i seg selv medfører eierskap i boligen.

Statsbygg ønsker definisjon av oppvarmet areal, yrkesbygg, levert energi og nominell nytteeffekt for kjelanlegg.

Standard Norge foreslår endringer i definisjonen av bygning, kjeler og varmeanlegg.

Elsikkerhet Norge og Rådgivende ingeniørers forening foreslår at "Med tekniske anlegg menes kjeler som oppvarmes med fossilt brensel, varmeanlegg og klimaanlegg i bygninger" erstattes med: "Med tekniske anlegg menes bygningens oppvarmings -/kjølesystem og ventilasjonssystem".

Elsikkerhet Norge og Rådgivende ingeniørers forening, Eidsiva Energi, SEEN Nordic og Stange Energi mener at brakker og lignende som brukes mer enn to år bør ha merkeplikt og dermed være innenfor definisjonen av bygning.

Norima mener at kjeler hører med i ordningen "uansett om energikilden er fossilt brensel eller biobrensel".

Norconsult mener at "kjeler som oppvarmes med fossilt brensel" kan strykes fordi det inngår i "varmeanlegg med kjeler". Under klimaanlegg kan "eller senkes" strykes. Norconsult mener at begrepet yrkesbygg bør defineres.

1.5.2 NVEs merknader

Denne bestemmelsen skal definere de begrepene som brukes i denne forskriften som NVE mener det er et særskilt behov for å klargjøre betydningen av.

NVE anser forslagene fra bl.a. Standard Norge som gode presiseringer, og foreslår å ta flere av disse endringene inn i forskriften. I noen tilfeller har man likevel brukt begreper som anses å være bedre egnet i forhold til denne ordningen. Et eksempel på dette er *bygningers energitilstand*, mens det ut fra norsk standard bør hete *bygningers energiytelse*.

NVEs intensjon er at den som har faktisk råderett over en bolig, med unntak av leietagere, skal ha en selvstendig plikt til å energimerke boligen sin. I følge KRD medfører ikke medlemskap i boligbyggelag i seg selv eierskap i bolig. NVE fjerner derfor henvisningen, men presiserer at intensjonen er at man har en plikt til å merke boligen så sant man ikke er leietager. De som har en del eller aksje i bolig er også omfattet av plikten til å

energimerke sin del. Dette er nærmere omtalt i begrunnelsen for definisjonen i høringsnotatet.

NVE er enig i at brakker og midlertidige bygninger som benyttes på mer permanent basis bør ha den samme merkeplikt som andre bygninger. Det foreslås derfor å innføre en to års grense for når midlertidige bygninger omfattes av merkeplikten.

Endelig § 3 er inntatt i punkt 3.

1.6 § 4 Plikt til å ha energiattest

Høringsdokumentets forslag til ordlyd i § 4:

Eieren skal sørge for at en bolig eller bygning har en energiattest i tilfeller som nevnt i §§ 5-9. Energiattesten skal bestå av et energimerke, en tiltaksliste for energisparetiltak, et oppvarmingsmerke og dokumentasjon av de faktiske opplysningene utregningen bygger på.

Energiattesten er gyldig i 10 år fra dato for utstedelse, eller inntil ny energiattest er utstedt.

1.6.1 Høringsinstansenes innspill

Norges naturvernforbund, Norske energibrukeres forening, Eidsiva Energi, SEEN Nordic, Stange Energi, EBL og Nobio foreslår at energiattesten skal være gyldig i 5 år, og viser til at det legges opp til at byggeforskriftenes energikrav skal revideres hvert femte år og at attesten bør reflektere bygningen slik den er. Rådgivende ingeniørers forening mener det bør være pliktig å utarbeide ny energiattest når det gjøres endringer som påvirker energiforbruket.

Statsbygg viser til at det i bakgrunnsteksten står at ”energiattesten skal representere bygningen slik den står” og viser til at denne avklarende teksten bør stå i forskriften. Utstedelsesdato bør fremkomme på attesten. Videre viser de til at teksten om ”Dersom en eiendom består av flere enkeltbygninger, må hver enkeltbygning energimerkes” bør stå i forskriften.

Elsikkerhet Norge foreslår ny setning etter første setning: ”Eier er ansvarlig for å fremskaffe dokumentasjon etter § 12.” De ser også behov for å presisere at ”tiltakslista er spesifikk for anlegget”.

Norges astma og allergiforbund mener at det må stilles noen basiskrav til de viktigste inneklimatektorene, ”dette kan være vanskelig å gjennomføre for bolighus og energimerkeordningen bør derfor i første omgang gjelde for yrkesbygg”.

1.6.2 NVEs merknader

Plikten til å ha og vise frem en energiattest gjelder for eieren. Det er boligen eller bygningen som skal energimerkes, uavhengig av om det er flere bygninger på samme eiendom. Kravet om energiattest for hver enkelt boligenhet er begrunnet i ønsket om å stimulere til oppmerksomhet om egen energibruk. I en boligblokk skal det dermed lages energiattester for hver enkelt leilighet, mens yrkesbygg i visse tilfeller vil kunne merkes som helhet jf. §§ 8 og 9 første ledd bokstav b.

Det følger av energiloven § 8-1 annet ledd at energiattesten er gyldig i ti år. NVE anser at 10 års gyldighet er ønskelig inntil man har vunnet mer erfaring med ordningen og at en endring av gyldighetsperioden krever lovendring. Energiattestene vil ha påført dato for energimerking, og i informasjonen kan det legges opp til å stimulere etterspørsel etter nye energiattester som representerer boligen slik den faktisk er. NVE mener at dette i tilstrekkelig grad vil bidra til at energiattester fornyes oftere enn hvert tiende år.

NVE anser at det er tilstrekkelig klargjort at eier er ansvarlig for at boligen eller bygningen har energiattest og dermed også er ansvarlig for å fremskaffe den nødvendige informasjonen.

NVE anser inn klima som en viktig faktor i forbindelse med energieffektivisering i bygninger. Spesielt gjelder dette for eldre bygninger, hvor det ikke er stilt krav til luftskifte m.m. som i nye bygninger. Energimerkeordningen er imidlertid primært et virkemiddel til å stimulere interessen for energieffektive tiltak i bygninger. Bestemmelsen omfatter derfor plikt til å fremskaffe informasjon og ikke til å gjennomføre tiltak. Energimerkeordningen er laget for å vurdere energiaspektene alene, og gir ikke noe helhetlig bilde av alle bygningens kvaliteter.

NVE vil i sin informasjon minne om behovet for å ta hensyn til inn klimaet f.eks. ved tiltak for økt tetthet i bygninger, og ikke minst vil NVE henwise til andre aktører, både offentlige og private, for å vurdere hvilke tiltak som er aktuelle i det enkelte tilfelle.

Endelig § 4 er inntatt i punkt 3.

1.7 § 5 Energiattest ved salg av boliger eller bygninger

Høringsdokumentets forslag til ordlyd i § 5:

Eieren av boligen eller bygningen skal legge frem energiattest for kjøper, før avtale om salg av boligen eller bygningen blir inngått. Dersom salget av bygningen markedsføres, skal energimerket være en del av denne markedsføringen. Bestemmelsen gjelder kun ved frivillig salg.

1.7.1 Høringsinstansenes innspill

Norsk eiendomsinformasjon AS påpeker at energiattesten skal forefinnes ved utarbeiding av prospekt og salgsoppgave. Norsk eiendomsinformasjon AS finner det lite rasjonelt at eier skal sende fil eller dokument til megler, eventuelt gi fullmakt. Norsk eiendomsinformasjon beskriver videre den markeds plass (www.infoland.no) de organiserer for eiendomsinformasjon, og at energiattester passer godt inn i denne sammenheng, som et supplement til den distribusjon NVE har lagt opp til. Det bes derfor om at forskriften endres og tilpasses slik at energiattesten kan distribueres på flere måter.

Olav Thon Gruppen viser til at det ikke lar seg gjøre å synliggjøre hele energiattesten i forbindelse med markedsføring, og mener derfor at informasjon om energimerke ikke kan inntas i selve markedsføringen. Denne informasjonen kan derimot inngå som del av annen informasjon knyttet til eiendommen.

NITO og Norima støtter at energiattesten skal være en del av markedsføringen.

Elsikkerhet Norge, SEEN Nordic, Stange Energi og Eidsiva Energi foreslår at setningen "Bestemmelsen gjelder kun frivillig salg" slettes. Dette begrunnes med at "så lenge disse eiendommene skal verdisettes (takst) bør de energimerkes".

1.7.2 NVEs merknader

Formålet med denne paragrafen er at energiattesten skal være tilgjengelig, og dermed kunne tas hensyn til før en potensiell kjøper tar sin beslutning. Det er dermed også naturlig at informasjon fra energiattesten inngår i markedsføringen. Denne paragrafen dekker også salg av nye boliger og bygninger, jf. omtale til § 7.

NVE anser informasjonen i energiattesten og grunnlagsdataene som lite sensitiv og således vil denne kunne distribueres på annet vis enn det som det er lagt opp til. Vurderingen har likevel vært at vi bør vinne erfaringer med ordningen før vi vurderer om det skal endres på at energiattesten kun gjøres tilgjengelig gjennom energimerkesystemet. I og med at det er utviklet en selvangivelsesløsning for energimerking på internett, anser vi at det ligger godt til rette for at eieren selv kan distribuere energiattesten i elektronisk form til megler og andre aktuelle brukere av informasjonen, og at dette kan skje uten at andre behøver fullmakt. Vi ser likevel at den kanalen som blir presentert av Norsk eiendomsinformasjon kan gjøre det lettere å behandle energiattesten på linje med annen informasjon i forbindelse med salg og utleie, og vi vil derfor vurdere en slik åpning på et senere tidspunkt.

I forslaget er det krav om at energimerket skal være en del av markedsføringen dersom salget markedsføres. NVE har med denne bestemmelsen ønsket å gjøre det klart at energiattestens innhold er ment å gi potensielle kjøpere informasjon om salgsobjektet. Slik informasjon må da gis på et så tidlig tidspunkt at interessenter kan ha nytte av det i sin vurdering. Det er tatt høyde for at det finnes salgssituasjoner hvor bygningen eller boligen ikke markedsføres og at markedsføringen kan skje på mange ulike måter. I de fleste tilfeller vil det utarbeides et prospekt for boligen eller bygningen. Energiattesten bør da inngå i prospektet, enten som helhet eller med gjengivelse av hovedinnholdet. Likeså er det ønskelig at energi- og oppvarmingsmerket blir brukt i salgsannonser for å fremheve dette aspektet ved boligen eller bygningen.

Bestemmelsen om at kravet gjelder ved frivillig salg følger av energiloven § 8-2 første ledd og kan ikke endres uten en lovendring.

Endelig § 5 er inntatt i punkt 3.

1.8 § 6 Energiattest ved utleie av boliger eller bygninger

Høringsdokumentets forslag til ordlyd i § 6:

Eier skal legge frem energiattest for leietaker før avtale om utleie av boligen eller bygningen blir inngått. Dersom utleie av boligen eller bygningen markedsføres, skal energimerket være en del av denne markedsføringen.

Bestemmelsen gjelder ikke for utleie av bolig og fritidsbolig som blir benyttet mindre enn fire måneder i året.

1.8.1 Høringsinstansenes innspill

Statsbygg viser til at det bør fremkomme klarere når merkeplikten inntreffer ved utleie.

Elsikkerhet Norge er opptatt av at ”spekulering må unngås”, f.eks. ved at det her gis ”et utilsiktet smutthull for ”hybelhus” utleide annekser mv.”

SEEN Nordic og Stange Energi foreslår siste setning strøket slik at fritidsboliger får merkeplikt uavhengig av bruken.

1.8.2 NVEs merknader

Plikten til å ha energiattest ved utleie gjelder de samme typer boliger og bygninger som ved salg etter § 5, men et unntak gjelder fritidsboliger o.a. med en samlet brukstid mindre enn fire måneder i året.

Energiattestens innhold skal altså være tilgjengelig når interessentene vurderer om de skal inngå leiekontrakt. Merkeplikten får ingen virkning for allerede inngåtte leiekontrakter.

Arealgrensen på 50 m² er den samme som gjelder ved merkeplikt for salgssituasjoner. Denne minstegrensen er satt for å avgrense plikten fra små boliger og bygninger hvor det ofte vil gjøre seg spesielle forhold gjeldende som ikke gjør energimerking like naturlig, f.eks. i bruk bare periodevis og hybler som del av eneboliger.

For fritidsboliger betyr bestemmelsen at disse har merkeplikt ved salg, som andre boliger. For utleie er merkeplikten begrenset til fritidsboliger med samlet bruk mer enn fire måneder i løpet av kalenderåret. På denne måten har NVE ønsket å unnta utleiesituasjoner som skjer sjelden og omfatter kort utleieperiode, og hvor energistandarden ofte vil ha liten betydning for leietakers vurdering. Man har likevel ønsket at merkeplikten skal gjelde for fritidsanlegg bygget nettopp for gjentatt utleie. Også på dette området holder NVE muligheten åpen for at merkeplikten kan vurderes på nytt etter at man har vunnet noen erfaringer.

For bygninger som utelukkende består av utleieboliger vil det i noen tilfeller kunne stilles spørsmål ved berettigelsen av å energimerke hver bolig individuelt. Typisk kan det dreie seg om blokker med likartede leiligheter som leies ut av kommunal virksomhet. Det åpnes derfor for at slike bygninger kan oppfylle merkeplikten ved å ha energiattest for én representativ leilighet i blokken. Energiattesten må da følges av et skriv hvor eieren godtgjør at den er gjennomført for en leilighet som anses representativ for hele blokken.

Endelig § 6 er inntatt i punkt 3.

1.9 § 7 Energiattest ved ferdigstillelse av nye boliger eller bygninger

Høringsdokuments forslag til ordlyd i § 7:

Eieren skal legge frem gyldig energiattest for nyoppført bolig eller bygning før ferdigattest etter lov av 14. juni 1985 nr. 77 Plan- og bygningslov (pbl) er utferdiget.

Likestilt med nyoppført bolig eller bygning er hovedombygning av eksisterende bolig eller bygning, jf. pbl § 87 nr. 2 bokstav a.

1.9.1 Høringsinstansenes innspill

KRD mener det er uheldig å vise til plan- og bygningsloven og at det ikke bør gis inntrykk av en sammenheng. OBOS ”mener at fremleggelse av energimerke for nye boliger ut i fra foreliggende ordning først og fremst er et privatrettslig forhold mellom utbygger og kjøper/-leietager på lik linje som for eksisterende boliger. Det er ikke nødvendig at energimerket innsendes plan- og bygningsmyndighetene, så lenge det ikke er noe krav om at andre tekniske forhold ved byggverket skal rapporteres”.

Husbanken viser til at nye bygg ved byggesøknad bør være beregnet i forhold til energimerket.

Fylkesmannen i Hedmark mener det er viktig at det må legges frem energiattest før det kan utstedes ferdigattest, eller bygg kan leies ut eller legges ut for salg. At det må legges frem energiattest før et bygg får ferdigattest, er et viktig virkemiddel for å sikre at entreprenører og andre byggherrer medvirker til at energieffektiviteten i nye bygg blir god.

Statens bygningstekniske etat mener at det bør fremgå at plikten ”også gjelder for eier av en bygning som er vesentlig ombygget (hovedombygging)”.

GK Norge og Statsbygg mener det bør fremgå klart hvem energiattesten skal legges frem for.

1.9.2 NVEs merknader

Formålet med denne paragrafen er å fastslå at alle nye boliger og bygninger som gjennomgår hovedombygging har merkeplikt, også om de ikke blir solgt eller leiet ut.

I de aller fleste tilfelle blir bolig eller bygning som er ny solgt før den blir tatt i bruk. Disse prosjektene vil dermed ha merkeplikt etter forskriftens § 5, og i noen tilfeller § 6. Det er i tråd med ordningens intensjon at eier, som i mange tilfeller vil være utbygger, legger frem energiattest for det planlagte utbyggingsprosjekt for interessentene på det tidspunkt de reelle overveiningene om salg og utleie gjøres. Det er likevel viktig at energiattesten viser de kvalitetene som bygningen eller boligen faktisk har på det tidspunkt den tas i bruk. Dersom prosjektet endres etter at energimerkingen skjedde, så plikter utbygger derfor å utarbeide en ny og oppdatert energiattest.

I forslaget ble det stilt krav om at energiattest skulle legges frem før ny bygning får ferdigattest. NVE har vurdert det slik at merkeplikten etter denne paragraf ikke behøver å innebære en plikt til å legge frem energiattest for noen part, utenom når NVE som tilsynsmyndighet etterspør det eller ved senere salg eller utleie, jf. § 5 og 6. Energiattesten for nye bygninger skal være et dokument som beskriver energitilstanden for boliger eller bygningen når den er ny, og kan være en interessant referanse senere.

Det stilles kompetansekrav til den som skal foreta energimerking av nye boliger eller bygninger jf. § 18 andre ledd.

NVE vil også understreke at intensjonen er at energimerking av nybygg skal skje parallelt med at utbygger vurderer hvordan man kan oppfylle byggeforskriftenes energikrav. NVEs energimerkesystem er også utformet slik at det er rasjonelt å utføre disse beregningene på samme tidspunkt og med i hovedsak de samme data.

Endelig § 7 er inntatt i punkt 3.

1.10 § 8 Energiattest for yrkesbygg over 1000 m²

Høringsnotatets forslag til ordlyd i § 8:

Yrkesbygg over 1000 m² skal ha en energiattest. Energimerkingen skal være gjennomført innen to år etter at forskriften trer i kraft. Energimerket er gyldig i ti år fra dato for utstedelse, eller inntil ny energiattest er utstedt.

Yrkesbygning over 1000 m² skal ha en energiattest eller et sammendrag av denne, synlig oppslått for brukerne av bygningen.

1.10.1 Høringsinstansenes innspill

Standard Norge foreslår å presisere at kravet gjelder 1000 m² bruksareal (BRA). Statsbygg viser til at det bør fremkomme klart i forskriften at det er oppvarmet areal som er brukt som arealgrense.

Bellona, EBL, SEEN Nordic, Stange Energi, Norges naturvernforbund, Elsikkerhet Norge, Eidsiva Energi, Norsk fjernvarme og Nobio mener at grensen ved 1000 m² bør senkes til 500 eller 250 m². Norima mener at alle offentlige bygg skal merkes og at det bør etableres en energiplan.

Norges naturvernforbund foreslår at overgangsordningen settes til ett år og at attestens gyldighet settes til fem år. Grønn byggallianse mener at kravet bør være gjennomføring innen fire år etter ikrafttredelse for å harmonere med den syklus for tilstandsvurdering som mange store eiendomsbesittere har. Flere mener også at gyldighetstiden bør være 5 år, jf. § 4.

Statsbygg viser til at de anser det vanskelig å gjennomføre energimerking av yrkesbygg innen to år og tror heller ikke bransjen har kapasitet til å påta seg oppgaven med å gjennomføre landsdekkende energimerking i løpet av to år. Statsbygg foreslår derfor fire år fra ikrafttredelse av forskriften. Dersom kortere tid gis, bør det gis adgang i forskriften til å søke om dispensasjon. Statsbygg mener videre at det uansett bør gis adgang til dispensasjon ved særlige grunner, som for eksempel større rehabilitering i gjennomføringsperioden. OBOS og Rådgivende ingeniørers forening mener to års overgangsperiode er for lite for store eiendomsbesittere. OBOS mener derfor ”at eiere av bygningsmasse som overstiger 100 000 m² bør få fire år til å gjennomføre merking av eksisterende bygningsmasse”. Erichsen & Horgen og Norconsult mener også at to år er for lite, særlig fordi tilgangen av kvalifisert personell er begrenset.

Statsbygg viser til at følgende bakgrunnstekst bør inn i forskriftsteksten: ”For yrkesbygg som er sammensatt av deler som tilhører ulike bygningskategorier, skal hver del merkes for seg”.

1.10.2 NVEs merknader

Det er i bygningsenergidirektivet stilt spesielle krav til store offentlige bygninger. I den norske ordningen stilles de samme krav til både offentlige og private yrkesbygg over 1000 m² og bygningene skal være energimerket. Merkeplikten etter §§ 5, 6 og 7 gjelder for yrkesbygg både over og under 1000 m².

NVE ønsker å ta inn presiseringen av BRA i forskriftsteksten, og viser til NS 3490, Areal- og volumberegning av bygninger.

Det følger av energiloven § 8-4 at for yrkesbygninger med samlet bruksareal på mer enn 1000 m², skal eieren sørge for at et sammendrag av gyldig energiattest for bygningen plasseres synlig for brukeren av bygningen. Kravet til å ha energiattest er sammenfallende, og det vil foreløpig ikke bli vurdert å gjelde for bygninger med mindre areal. NVE foreslår likevel å endre forskriften for å presisere at kravet gjelder for bygninger som har et oppvarmet areal større enn 1000 m².

Angående energiattestens gyldighetsperiode viser NVE til merknaden til § 4, og foreslår at dette strykes i § 8.

De 13 bygningskategorier som er benyttet i NVEs energimerkesystem er:

- Småhus
- Boligblokker
- Barnehager
- Forretningsbygg
- Hoteller
- Idrettsbygg
- Kontorbygg
- Kulturbygg
- Lett industri, verksteder
- Skolebygg
- Sykehjem
- Sykehus
- Universitets- og høyskolebygg

Med yrkesbygg mener NVE bygninger som ikke brukes for boligformål, uavhengig av om de er i privat eller offentlig eie. Yrkesbygg består dermed av alle bygningskategoriene ovenfor med unntak av småhus og boligblokker.

Når et yrkesbygg har deler som tilhører ulike bygningskategorier, skal disse delene energimerkes hver for seg. Dette foreslås presisert i forskriftsteksten, og er i tillegg en forutsetning for å få gjennomført energimerkning i energimerkesystemet. Dette betyr f.eks. at boliger skal merkes enkeltvis, en forretningsdel av et bygg merkes for seg og en eventuell kontordel merkes for seg.

Tidsfristen for når energiattesten skal foreligge første gang foreslås flyttet til § 22 Ikrafttredelse og overgangsbestemmelser.

Endelig § 8 er inntatt i punkt 3.

1.11 § 9 Unntak fra plikten til å ha energiattest

Høringsdokumentets forslag til ordlyd i § 9:

Dersom forskriften her ikke sier noe annet, gjelder ikke forskriften for:

a) frittstående bygninger, boliger eller selvstendig enhet i bolig, med bruksareal mindre enn 50 m²

b) selvstendig enhet i yrkesbygg hvor flere enheter har felles varmeanlegg

c) eldre bygninger som benyttes til gudstjenester eller andre religiøse formål

d) vernede bygninger, jf lov 9. juni 1978 nr. 50 om kulturminner og plan- og bygningsloven av 14. juni 1985 nr. 77 § 25 nr. 6

e) museumsbygninger og andre bygninger av kulturhistorisk verdi

f) driftsbygninger i landbruket

g) industrianlegg og verksteder der energibruken er avhengig av den aktuelle prosessen

h) bygning eller bolig som etter avtale selges for nedrivning

1.11.1 Høringsinstansenes innspill

Statsbygg mener at følgende bakgrunnstekst bør inn i forskriftsteksten: ”Det er eier av bygningen som må foreta en konkret vurdering i hvert enkelt tilfelle om bygningen er egnet for energimerking”. ”Dersom over halvparten av det samlede areal i en bygning brukes til formål som nevnt i denne paragrafen, er bygningen som helhet unntatt fra kravet om energimerking”.

Elsikkerhet Norge, Stange Energi og SEEN Nordic er opptatt av unntaksmulighetene, og mener at det må foretas en ”konkret vurdering i hvert enkelt tilfelle om bygningen er egnet for energimerking”. De reiser derfor spørsmål om hvem som skal foreta denne vurderingen. Konkret vises det til punktene b, c, e, f, og g som kanskje for vide unntaksbestemmelser. Norima er også uenig i unntakene beskrevet i b og d.

Fornyings- og administrasjonsdepartementet bemerker at for å unngå konkurransevridding, bør det så langt som mulig legges opp til at det ikke gjøres unntak

for energimerking av bygninger. Begrensingene for å kreve at det skal utføres energivurdering av tekniske anlegg, bør settes på en slik måte at det i størst mulig grad unngås konkurransevridning.

NITO mener at unntaksmuligheten for boliger under 50 m² ”er for defensiv”. De ser ingen grunn til at ikke alle boliger som bruker energi skal merkes.

Statsbygg ønsker nærmere beskrivelse av punkt b): ”Selvstendig enhet i yrkesbygg hvor flere enheter har felles varmeanlegg”.

Olav Thon Gruppen og Norconsult mener § 9 c vil være høyst relevant helt uavhengig av type virksomhet. Også eldre bygninger som ikke benyttes til gudstjenester eller andre religiøse formål har de samme utfordringer. Dette punktet må derfor sees i sammenheng med pkt. d.

Kultur og kirkedepartementet foreslår at punkt c endres til "kirker som er fredet i henhold til lov 9. juni 1978 nr. 50 om kulturminner, og kirker som er ført opp på Riksantikvarens liste over verneverdige kirker".

Norconsult mener at ”bygg bestående av flere leiligheter under angitte størrelse bør ha et krav om felles energimerke for bygget”, jf. punkt a. Museumsbygninger i punkt e foreslås strøket, og unntakene i punkt g bør presiseres.

1.11.2 NVEs merknader

Plikten til å ha energiattest er fastsatt i §§ 4 til 8. Bestemmelsen i § 9 fastsetter generelle unntak. Disse unntakene er i hovedsak utformet slik de finnes i bygningsenergidirektivet. Unntakene skal begrense ordningen til de bygninger der energimerking er mest relevant og der det ikke er spesielle forhold som taler i mot en slik plikt.

Unntaksmulighetene er definert ut fra det som bygningsenergidirektivet legger til rette for. NVE har videre lagt til grunn at ordningen bør innføres med relativt vide unntaksbestemmelser, og at disse kan vurderes på nytt etter noe erfaring med ordningen. Eksempelvis kan unntakene i punktene c og e være aktuelt å revurdere senere. NVE kan ikke se at det i særlig grad er lagt opp til unntak som gir ulike rammebetingelser for bedrifter innen en og samme bransje.

Minstestørrelsen i punkt a er valgt for å unngå urimelige utslag av merkeplikten.

Unntaket i punkt b innebærer at yrkesbygg i de fleste tilfeller skal merkes som helhet, og ikke hver seksjon for seg slik tilfellet er for boliger. Dersom en eierseksjon i et yrkesbygg har selvstendig system for rom- og vannoppvarming, så skal denne energimerkes for seg.

Unntaket i punkt g skyldes at noen bygninger huser prosesser som er så energikrevende at det får betydning for energibruken til drift av bygningen. Enkelte industriprosesser, bakerivirksomhet m.m. kan være så dominerende at sammenligning med andre bygninger blir lite relevant. Dette unntaket er derfor presisert slik at dersom mer enn halvparten av et yrkesbyggs areal brukes til slike formål, vil bygningen ikke ha merkeplikt etter forskriften.

Det er eier som må foreta vurderingen av om de generelle unntakene er anvendelige i det enkelte tilfelle.

NVE har adgang til å dispensere fra pliktene i denne forskriften i medhold av energilovforskriften av 7. desember 1990 nr 959.

Unntakene i bokstav f til h og andre ledd gjelder også for energivurdering av tekniske anlegg, jf. §§ 13 og 16.

Endelig § 9 er inntatt i punkt 3.

1.12 § 10 Beregningsmetoder for og utstedelse av energiattesten

Høringsdokumentets forslag til ordlyd i § 10:

Energiattesten skal beregnes i samsvar med NS 3031

Vurderingsgrunnlaget for bygningens energitilstand er levert energi.

Ytterligere sentrale forutsetninger og grenseverdier for beregningen fastsettes av NVE. Sentrale forutsetningene og grenseverdier for beregningen skal offentliggjøres.

Utstedelse av energiattesten skjer med NVEs energimerkesystem. Andre beregningssystemer kan benyttes til registrering av informasjon og beregning, så fremt disse kan beregne energitilstanden i samsvar med NS 3031, er validert i henhold til denne standarden og kan overføre de nødvendige data til NVEs energimerkesystem. Ved bruk av eksterne systemer skal eier kunne legge frem dokumentasjon av grunnlaget for beregningen på forespørsel fra tilsynsmyndigheten eller i forbindelse med markedsføring.

1.12.1 Høringsinstansenes innspill

Statens bygningstekniske etat, Husbanken, BNL, EBL, Eidsiva Energi, Veidekke, Stange Energi, SEEN Nordic, Norges naturvernforbund, Sintef Byggforsk, NITO, Norima og Norsk fjernvarme mener at ”beregninger og nivåangivelser for energimerket bør samordnes med norske standarder, eksisterende og varslede kommende forskriftsnivå”. Enova mener også at kommunikasjonen utad ville være ”enklere dersom det hadde vært overensstemmelse” mellom karakterene og definisjonen av lavenergi- og passivhus.

Spesielt mener Statens bygningstekniske etat at energieffektivitet og energiforsyning bør behandles isolert.

Statsbygg mener det i forskriften bør fremkomme at beregnet levert energi er beregningsgrunnlaget for energimerket, mens netto energibehov er beregningsgrunnlaget for energikrav/energiramme i forskrift om krav til byggverk og produkter til byggverk (TEK).

Statsbygg mener det er uklart hvilken dokumentasjon av grunnlaget for beregninger som eier skal kunne fremlegge på forespørsel ved bruk av eksterne beregningssystemer.

Norsk Teknologi støtter valget av levert energi som beregningsgrunnlag og at NS 3031 ligger til grunn for beregningene. De påpeker likevel at standarden ”nesten utelukkende tar hensyn til de passive energimessige egenskapene i bygningskroppen”, og at det er en stor utfordring å favne bredere i arbeidet for energieffektivisering.

Bellona mener at "med valget av "levert energi" som basis for energimerket, er det foretatt en indirekte vektning. Solfangere og varmpumper i tilknytning til bygget blir kreditert, og kan medføre et hopp opp på karakterskalaen. Eksterne varmpumper, fjernvarme og biobrensel får derimot ingen bonus. Dette selv om den eksterne energitilførselen kan være mer energieffektiv og medføre mindre miljøbelastning. Det er uheldig at eksterne fornybare energikilder diskrimineres på denne måten." Bellona mener også at "man bør gå over til ett merke med vektning av energikildene så fort man er enig om en vektingsstandard".

Bellona kommenterer også det at energiattesten både har et energimerke og et oppvarmingsmerke. De mener det er "uheldig at vi nå har ett merke som har avgjørende betydning for karaktersettingen, mens det andre merket har fått en slags utfyllende B-status, uten innvirkning på karakteren, til tross for at også dette merket inneholder viktig informasjon". "Når det gjelder oppvarmingsmerket, er vektingen av de enkelte energikildene åpenbart et problematisk tema. De enkelte bransjers interesser er motstridende, samtidig som det også i et klimamessig perspektiv kan være komplisert å se hva som er den beste løsningen. Bellona anser det derfor som mest hensiktsmessig å ha en objektiv redegjørelse for hvilke energikilder byggene bruker."

Bellona er skeptisk "til et energimerke utstedt på web der kun enkle indikatorer som byggeår, bruksareal, vindusareal og bygningstype legges til grunn".

Nobio, Lyse Energi, Norsk fjernvarme og Norsk petroleumsinstitutt mener at "vektet levert energi må legges til grunn for energimerkeordningen" for bl.a. å reflektere "de faktiske klimautslippene og den totale energibelastningen knyttet til energibruken i bygget". Norconsult mener at det bør "benyttes politisk bestemte primærenergifaktorer for de ulike energibærerne, eksempelvis bør vår el-forsyning baseres på en miks av vår produksjon av grønn elkraft og med noe innslag av marginalproduksjonen innen Nordpool". Sekundært mener Nobio at netto energibehov bør legges til grunn for beregningen. Nobio mener at NVEs forslag er en løsning som vil være "katastrofal for klimavennlige bioenergi- og fjernvarmeløsninger". Det vises også til EU-kommisjonens forslag til revisjon av bygningsenergidirektivet.

Nobio, Norconsult og GK Norge viser til at "en annen uheldig effekt av levert energi som systemgrense er at likeverdig teknologi behandles ulikt, avhengig av fysisk plassering. Fjernvarme defineres som leveranse til tredjepart. Et nærvarmenett med leveranse til bare egne bygg, kan bruke systemvirkningsgrad til varmpumpen eller biokjelen, og få full uttelling på energimerket".

Norsk fjernvarme påpeker at "høringsforslaget sier ikke noe om en frittstående varmesentral for et bygningskompleks skal regnes innenfor bygget, og om denne kan levere energi til andre kunder. Eksempelvis varmesentral for sykehus med bygg i nærheten med egne organisasjonsnummer." De mener videre at "oppvarmingsmerket er basert på politiske faktorer for vektning av utslipp. For fjernvarmesystemet er det valgt en nasjonal faktor, med fornybarandel på 60 %. Fjernvarmen i Norge er i stor vekst, og andelen fornybar grunnlast øker for hvert år. I 2008 var andel spisslast på 26 %, fordelt på naturgass 6 %, lettolje 4 % og elektrisitet i elkjeler 16 %. En nasjonal faktor basert på en 10 år gammel fjernvarmemiks vil være feil å bruke." Data for fjernvarme bør brukes slik at de stimulerer til økt fornybarandel i fjernvarmeanleggene".

Norconsult mener at ordningen kan ”undergrave en miljøvennlig fjernvarmebasert energiforsyning”, og at ”miljøbevisste byggherrer vil søke å unngå fjernvarme hvis man får dårligere energimerke ved bruk av dette”. Det etterlyses derfor faktorer for den enkelte fjernvarmeleverandør. ”Slike faktorer kan stimulere fjernvarmeleverandører til å bli enda mer bevisst om hva slags energi de leverer.”

NBBL viser til at i en del boligselskaper vil det være begrensede muligheter til å angi boligens faktiske energiforbruk da det ikke foretas noen beregning av den enkeltes boligs faktiske energiforbruk. Dette kan for eksempel være om den en har sentralvarmeanlegg og den enkelte boligeiers bruk betales basert på boligens areal i stedet for på faktisk forbruk. Olav Thon Gruppen mener faktisk målt energi vil være den eneste fornuftige metode for å avdekke en bestående bygnings energibruk og energitilstand. De har også erfart at det er til dels store avvik mellom beregnet energiforbruk og faktisk målt energi.

Olav Thon Gruppen viser videre til at når det gjelder en bygnings energibærer, er det i standarden lagt opp til en disfavorisering av elektrisk oppvarming og en favorisering av for eksempel fjernvarme. De mener det er feil at bygninger, som av ulike grunner er nærmest bundet til et oppvarmingssystem, i tillegg skal straffes for dette. Videre mener Olav Thon Gruppen at levert energi må vurderes i forhold til faktisk CO₂-utslipp i produksjonen, der man tar hensyn til at norsk vannkraft i hovedsak er CO₂-nøytral og at fjernvarme også produseres ved hjelp av fossilt brensel, for eksempel olje. Det vil for eksempel være forskjell på CO₂-utslipp for fjernvarme produsert ved hjelp av olje i forhold til fjernvarme produsert ved hjelp av biobrensel. ”Vi mener i så fall at dette må avspeiles i energiattesten.” Olav Thon Gruppen mener forskriftsteksten bør derfor endres i lys av dette.

Enova mener at oppvarmingsmerket per i dag er ”ikke godt beskrevet”, men mener uansett at det er ”uheldig at byggeiere som ønsker tilført fornybar varme blir straffet gjennom energimerket”.

Norsk elvarmeforening mener også at oppvarmingsmerket er lite konkret beskrevet og mener at beskrivelsen ikke har ”dekning i Stortingets behandling av Ot. prp. nr. 24 (2008-2009)”, spesielt når det legges opp til å gi ”oppvarmingssystemer som baseres på elektrisitet et dårlig oppvarmingsmerke”.

Multiconsult mener at siste setning bør ”endres til å omfatte energirådgiverens dokumenterte beregninger”.

GK Norge etterlyser en presisering i forskriften av forskjellen mellom byggeforskriftens (TEK) og energimerkeordningens vurderingsgrunnlag.

Erichsen & Horgen mener at muligheten til å bruke flere ulike beregningsverktøy gir risiko for ulike beregningsresultater. De mener derfor at ”det kan være en fordel at beregningene for energimerket gjøres med kun et beregningsverktøy”.

Erichsen & Horgen mener at ”utstyr til snøsmelleanlegg, utomhus belysning, prosess teknisk utstyr og data/serverrom bør inn i energiberegningene”.

Grønn byggallianse og EBL mener at levert energi gir uheldige skjevheter mellom ulike oppvarmingssystemer, og ber NVE vurdere dette på nytt. Bl.a. viser de til at det ”i praksis blir umulig å oppnå A-merket for et bygg som benytter fjernvarme/fjernkjøling”. De

mener også at et supplerende oppvarmingsmerke kan være forvirrende og at man bør ”harmonisere definisjonen på elektrisk energi med forslaget til endring i krav om energiforsyning i bygninger i revidert TEK. Her skiller man på direktevirkende elektrisitet (dvs. panelovner/varmekabler) og elektrisitet brukt til varmepumpe, noe våre medlemmer mener er viktig og riktig å skille”. EBL foreslår at omgivelsesvarmen som utnyttes med varmepumpe blir trukket inn i størrelsen levert energi, for å unngå for sterk favorisering av denne teknologien.

Norconsult påpeker at oppvarmingsmerket ikke tar hensyn til kjøling.

Norconsult mener også at det må være mulig å benytte egne tall for årsvirkningsgrad/effektfaktor, ”og ikke kun forhåndsdefinerte tall”.

Norconsult mener at det er misvisende at det står ”kan benyttes” så lenge NVEs energimerkesystem ikke kan håndtere dynamiske beregninger.

Olav Thon Gruppen viser til at ordningen ikke må skape inntrykk av at eldre bygninger har det samme potensial for effektiv energibruk som nyere bygninger. De anbefaler derfor at merkeordningen utformes slik at det blir forskjell på merking for nye bygninger og merking for bestående bygninger.

Statsbygg mener det bør komme tydeligere fram hvilken dokumentasjon som skal registreres i energimerkesystemet og hvilken dokumentasjon som skal registreres hos eier. Statsbygg viser til at det bør fremkomme i forskriften hvor lenge dokumentasjon registrert hos eier skal oppbevares, om det er i ti år eller til ny energiattest er utstedt?

1.12.2 NVEs merknader

Denne bestemmelsen fastsetter at det er NVEs energimerkesystem som produserer energiattesten, men at det tillates ulike typer verktøy i registreringen av de data som er grunnlag for beregningene.

Forslaget om energimerking på grunnlag av beregnet levert energi i henhold til NS 3031, innebærer en vesentlig grad av samordning med energikravene i byggeforskriftene. Beregnet levert energi er basert på beregnet netto energibehov, men tar i tillegg hensyn til oppvarmingssystemets virkningsgrad. Beregnet levert energi er den størrelsen som best kan sammenlignes med den faktiske (målte) energibruk og som eieren må betale for. NVE anser samordning med byggeforskriftene m.m. som et viktig hensyn, men mener også at det bør tillegges vekt at de ulike beregningsgrunnlagene gir informasjon som gjensidig er supplerende. Av samme grunn er det foreslått et oppvarmingsmerke i tillegg til energimerket.

NS 3031 gir ikke klar anvisning for hvordan man skal beregne at kjølebehovet dekkes, spesielt når bygningen er tilknyttet et system for fjernkjøling. Det åpnes derfor for at bygninger med fjernkjøling kan forutsette at kjølebehovet dekkes av lokal kjøleinstallasjon.

Valget av levert energi som vurderingsgrunnlag for energiattestens energimerke medfører at omforming av energi innenfor bygningen blir tatt hensyn til i vurderingen, men ikke omforming utenfor bygningen. Eksempelvis vil varmepumpe installert i en bygning

tilføre omgivelsesvarme som ikke inngår i levert energi, mens varmepumpe som del av en fjernvarmesentral ikke vil bli tatt hensyn til. NVE mener at det er vanskelig å unngå uheldige grensetilfeller ved bruk av en slik systemgrense. Dette er også en viktig grunn til at det er innført et oppvarmingsmerke med et annet perspektiv på bygningens oppvarmingsystem. For å unngå en del tilfeller hvor systemgrensen kunne skille mellom bygninger og anlegg som åpenbart hører sammen, ønsker NVE at varmesentraler som betjener noen få bygninger kan anses som del av bygningen (innenfor systemgrensen). Det settes derfor en grense ved varmesentraler som betjener et begrenset antall bygninger (over 50 m² oppvarmet bruksareal). Med et begrenset antall mener NVE 4-5 bygninger. Likeså anses varmesentraler som kun leverer til eiers egne bygninger innenfor en og samme eiendom, eller når varmesystemet åpenbart er laget for å betjene i hovedsak en institusjon, å være innenfor systemgrensen.

NVE er enig i at energiattesten i liten grad formidler i hvilken grad bygningen faktisk utnyttes energieffektivt. Vi anser derfor energimerkeordningen som bare en del av det samlede virkemiddelapparat på området. Til § 11 foreslås det å ta med krav til at målt energibruk skal oppgis for yrkesbygg. NVE vil også vurdere i hvilken grad det er mulig å trekke mer driftsavhengige forhold inn i energimerkingen på et senere tidspunkt.

Oppvarmingsmerket skal beregnes på grunnlag av beregnet netto energibehov til romoppvarming og oppvarming av varmtvann og ventilasjonsluft. Boliger og bygninger som er utstyrt for oppvarming med elektrisitet, olje eller gass får rødt oppvarmingsmerke, jf. også Innst. O nr. 52 (2008-2009). Skalaen er så strukket ut slik at man vil få bedre oppvarmingsmerke etter hvor stor andel som kan baseres på annet enn elektrisitet, olje og gass. Eksempelvis vil et system basert på biobrensel hvor spisslast dekkes med elektrisitet, kunne få beste oppvarmingsmerke. Fjernvarme, solenergi og varmepumper vil også kunne gi godt oppvarmingsmerke, men avhengig av hvilke andeler av oppvarmingsbehovet disse kan dekke.

Til beregning av oppvarmingsmerke der fjernvarme er varmekilden, vil det bli brukt en sammensetning som gjelder for fjernvarme nasjonalt. Det vil si at NVE fastsetter at fjernvarme skal anses å være f.eks. basert på 70 % fornybar energi og resten elektrisitet og fossil energi. NVE vil vurdere på lengre sikt om det er mulig å differensiere mellom fjernvarmesystemer for å få fram at de har basert seg på ulik brenselssammensetning.

Flere høringsparter har synspunkter på hva som skal inngå i beregningen av bygningens energitilstand. Valget av NS 3031 er gjort for å sikre stor grad av harmonisering med beregning for å vurdere et prosjekt i f.t. byggeforskriftenes energikrav. Der annet ikke er sagt, innebærer dette at denne standardens regler for hva som skal tas med, frihetsgrader i beregning osv. gjelder.

Ved bruk av eksterne systemer er det ikke krav om at alle grunnlagsdata skal overføres til NVEs energimerkesystem. Det er kun krav om en nærmere spesifisert mengde data. Dersom tilsynsmyndigheten eller en part i en sak om energiattestens innhold, ønsker å undersøke grunnlaget for en beregning, skal dette grunnlaget kunne dokumenteres fra eierens side på en slik måte at beregningen kan gjenskapes. Slike data må dermed oppbevares så lenge energiattesten er gyldig, jf. § 4.

Karakterskalaen for energimerket er lagt opp for å beskrive reelle forskjeller i forventet energibruk. Det er dermed en logisk følge at de fleste nye bygninger vil komme bedre ut

enn mange eldre bygninger. NVE vil likevel i informasjonen legge vekt på at de realistiske mulighetene for å oppnå bedre karakter gjennom forbedringer er begrenset. Beste karakter vil f.eks. sjelden kunne oppnås av eldre bygninger. NVE vil vurdere behovet for endringer i karakterskalaen for både energi- og oppvarmingsmerket i takt med endringer bl.a. i standarder og byggeforskrifter.

Endelig § 10 er inntatt i punkt 3.

1.13 § 11 Innholdet i energiattesten

Høringsdokumentets forslag til ordlyd i § 11:

Energiattesten skal inneholde:

a) Et energimerke som skal gjengi resultatet av beregningen etter § 10 i form av en skala fra A til G, hvor A er beste karakter. Karakteren gir en indikasjon på om boligen eller bygningen har et høyt eller lavt energibehov sammenlignet med andre boliger og bygninger innen samme bygningskategori. Karakter A kan ikke gis uten at det er gjennomført tetthetskontroll av bygningen.

b) En tiltaksliste som skal gi oversikt over mulige energieffektiviseringstiltak

c) Et oppvarmingsmerke, som skal gi informasjon om i hvilken grad det vil være mulig å dekke varmebehovet i bygg med andre energikilder enn strøm, olje og gass.

d) Dokumentasjon av de mest sentrale faktiske opplysninger utregningen bygger på.

1.13.1 Høringsinstansenes innspill

Husbanken mener at tiltakslisten ”bør utarbeides av profesjonelle og som minimum bringe bygningen i samsvar med forskriftskrav mht. energiytelse for nybygg og sikre at ev. trinnvis rehabilitering ikke blokkerer for langsiktige målsettinger”.

Norsk Standard foreslår at karakteren A ”bør reserveres til bygninger som kan klassifiseres som passivhus etter Norsk Standard”. Norima mener at kravet om tetthetskontroll også bør gjelde karakteren B. SEEN Nordic og Stange Energi foreslår tilsvarende for karakteren D og bedre. Elsikkerhet Norge mener at tetthetskontroll er så viktig at ”det er uforsvarlig og egnet til å svekke tilliten til energimerket og — attesten dersom tetthetstallet ikke er dokumentert ved tetthetskontroll i hht. NS”.

Elsikkerhet Norge mener at dersom det gjennomføres termografering, så bør også denne gjøres i hht. norsk standard.

Statsbygg viser til at det bør fremkomme tydeligere hva dokumentasjon i punkt d skal omfatte.

Norges eiendomsmeglerforbund mener det bør komme klart frem hva energiattesten er ment å gi informasjon om og hvorledes markedet kan bruke informasjonen. Bl.a. må det komme klart frem hvilket ansvar selger og megler har når attesten er basert på standardverdier.

Grønn byggallianse, Norsk Teknologi, OBOS, Rådgivende ingeniørers forening, Norske energibrukeres forening, Statsbygg, GK Norge og Bellona mener at det bør være et krav om ”å oppgi historiske forbruksdata”. GK Norge anbefaler også at det blir pålegg om bruk av energioppfølgningssystemer (EOS) og gjengivelse av slik informasjon. Erichsen & Horgen mener at det bør være krav til ”formålsdelt energimåling i bygget”.

Nobio mener at det i energiattesten må innføres ”en indikator for CO₂-utslipp”.

Norsk Teknologi foreslår å ”korrigere energimerket slik at det også hensyntar energibesparelser som oppnås med tekniske installasjoner”.

NITO, Rådgivende ingeniørers forening, Multiconsult, Norges naturvernforbund og Norsk energigassforening mener at oppvarmingsmerket er mindre godt utredet og beskrevet, og foreslår at dette ”kuttet ut”. Norsk Teknologi kritiserer forslaget for nytt oppvarmingsmerke og mener det er viktig at dette blir ”transparent og kommuniserbart, samt teknologinøytralt gjennom forankring i reelle variabler”. Norsk Teknologi ”registrerer med forundring at NVE ikke fører faglige resonnementer for denne tilnærmingen utover å henvise til myndighetenes energiomlegging”. De foreslår en alternativ måte å vurdere oppvarmingssystemet, basert på om dette kan bruke fjernvarme, biobrensel, elektrisitet eller fossilt brensel. Eidsiva energi foreslår samme løsning.

GK Norge mener at oppvarmingsmerket bør gi informasjon om faktisk bruk, altså ”i hvilken grad varmebehovet i bygg er dekket med andre energikilder enn strøm, olje og gass”.

Energibedriftenes landsforening viser til planene om et oppvarmingsmerke og foreslår at henvisningen til omlegging fra bruk av strøm til fornybar energi tas ut.

OBOS understreker at forskjellen mellom ”energimerke og oppvarmingsmerke må gjøres lettfattelig”, mens Norsk fjernvarme mener at attestens to merker vil være vanskelig å kommunisere til publikum.

Veidekke ønsker en ”todelt energiattest, med en del for selve bygget og en del for energitilførselen/energikilden”.

FAD har stilt spørsmål ved hvorfor oppvarming basert på elektrisitet normalt vil få et dårligere oppvarmingsmerke. Forslaget vil kunne medføre en konkurransevidning bort fra elektrisitet, og dermed også bort fra elektrisitet som kommer fra fornybare energikilder som vannkraft, vindkraft, solenergi med mer. Konkurranse mellom de ulike fornybare energikildene vil legge til rette for at de beste og mest effektive fornybare energikildene tas i bruk.

BNL mener at punkt c bør endres til ”... dekke varmebehovet i bygg med andre energikilder enn strøm og fossile brensler”, for å ta høyde for at olje og gass kan produseres fra fornybare energikilder.

NITO anser tiltakslista som meget viktig og ”mener derfor at det er svært uheldig at NVE og departementet legger opp til en automatisk generert tiltaksliste”. NITO mener tiltakslista bør deles i ”langsiktige og kortsiktige tiltak”.

Olav Thon Gruppen viser til at tiltakslisten forutsetter at det utføres en grundig enøkanalyse. En eventuell realisering av slike tiltak krever igjen grundig prosjektering.

Olav Thon Gruppen er redd en slik tiltaksliste ikke lar seg gjennomføre innenfor rammene av en slik energiattest.

OBOS understreker at tiltakslisten må få en tilstrekkelig kvalitet og være basert på de eksisterende forhold i bygningen.

Sintef Byggforsk og Norges naturvernforbund viser til Lavenergiutvalget og anbefaler at tiltakslista tas ut og erstattes av ”en (foreløpig frivillig) energiplan gjort av kvalifisert personell”. Det foreslås også opprettet en støtteordning for slike planer. Naturvernforbundet mener at tiltakslista bør ”si noe om hva de fører til i årlige besparelser”.

Norsk Teknologi anbefaler at ”listen av tiltak ikke begrenses til de tiltak som har til hensikt å redusere varmebehovet, men også inkludere tiltak som kan redusere det el-spesifikke behovet relatert til kjøling/ventilasjon, apparater/utstyr, belysning og styringssystemer for behovsstyring av de tekniske installasjonene og sentral driftskontrollanlegg”. Norsk Teknologi anbefaler også at ”det opprettes en direkte sammenheng mellom tiltakslisten og energimerket, slik at gjennomføring av tiltak resulterer i bedret karakter (energimerke)”.

Statens bygningstekniske etat mener at tiltakslista også må inneholde ”omleggingstiltak”, jf. punkt b.

Eidsiva energi mener at energimerket bør suppleres med beregnet levert energi i kWh og kroner.

GK Norge mener at det bør fremgå av attesten ”hvem (hvilket firma og hvilken person) som har gjort kalkylene hvorpå NVE har utstedt merket”.

1.13.2 NVEs merknader

Energiattesten er dokumentasjon for utført energimerking. Det skal utarbeides energiattest i de tilfelle som er fastsatt i §§ 5 til 8. Energiattesten har energimerke, oppvarmingsmerke, dokumentasjon av grunnlagsdata og tiltaksliste som de viktigste delene. Dette skal gi brukeren et grunnlag for å forstå hvilken energitilstand bygningen eller boligen har og hvilke tiltak som er mest aktuelle for eventuelt å forbedre energitilstanden. Energiattesten kan aldri gi det komplette bildet av bygningens energiegenskaper, f.eks. vil hovedvekten ligge på bygningskroppen og de tekniske installasjoner for oppvarming og ventilasjon ved å forutsette normal bruk av bygningen. Den faktiske energibruk skal i noen tilfeller også oppgis, og vil gi et bilde av hva dagens bruksmønster krever av energi.

Bygninger som oppfyller gjeldende byggeforskrifters energikrav vil normalt få karakteren C eller D. Karakterene A og B er dermed forbeholdt bygninger med meget god energitilstand. Karakteren A kan ikke gis uten at det kan dokumenteres at det er gjennomført tetthetskontroll i henhold til NS-EN 13829. Denne standarden er det også vist til i NS 3031. En oversikt over bygningskategoriene som er benyttet i energimerkesystemet er inntatt i punkt 1.10.2.

Forslaget om å reservere karakteren A for bygninger som kan karakteriseres som passivhus etter Norsk standard er interessant fordi det kan gi større harmoni med andre,

tilgrensende virkemidler. NVE har hittil ikke vurdert dette som aktuelt fordi den aktuelle standard ikke er vedtatt. NVE vil derfor holde det åpent for å vurdere en slik endring, eventuelt tilsvarende for karakteren B, ved neste korsvei.

I tiltakslisten er det lagt opp til å identifisere tiltak som anses som relevante for den aktuelle boligen/bygningen, og som kan påvirke bygningens energistandard og energimerket. Det er i tillegg forberedt for at det i attesten gis brukertips for å stimulere til effektiv energibruk. Endret faktisk energibruk vil likevel ikke kunne påvirke energimerket som er basert på beregnet energibruk. På lenger sikt vil NVE vurdere å utvikle en sammenheng mellom tiltakslisten og energimerket, slik Norsk Teknologi foreslår.

Tiltakslisten i energiattesten vil, etter forslaget, være forskjellig etter hvilken måte attesten er laget på. Ekspertene vil selv angi hvilke tiltak som skal velges ut og anbefales, mens energiattester basert på selvangivelse av ikke-ekspertene vil ha en tiltaksliste som er generert av energimerkesystemet. Det har vært en viktig premisse i forberedelsene at det for eksisterende boliger skulle være mulig å gjennomføre energimerking uten å være ekspert. Utfordringen blir dermed å gjøre tiltakslisten så god som mulig, og stimulere eierne til å drøfte tiltak med fagfolk før de gjennomfører utbedringer på bygningen. Tiltakslisten skal gi en indikasjon på hvordan boligens eller bygningens energistandard kan forbedres. Tiltakslisten kan dermed ikke leses som en anbefaling om investering uten å kontakte fagfolk. Generelt vil det være slik at lønnsomheten ved tiltak er bedre når det kan gjennomføres i sammenheng med andre bygningsmessige endringer. Dersom f.eks. en bygning trenger fasademessige endringer, kan det være svært god lønnsomhet i å oppgradere isolasjon, vinduer osv. For nye boliger og bygninger er det ikke påkrevet med tiltaksliste. Eksperten kan likevel bruke den som en mulighet til å vise hvilke tiltak som kunne gi en enda bedre energitilstand.

Oppvarmingsmerket har vært gjenstand for flere ulike utforminger i forberedelsen. Grunnlaget for dette merket har heller ikke fått noen utfyllende beskrivelse i høringsnotatet. Det kan derfor være gode grunner for kommentarer og misforståelser til dette. Slik oppvarmingsmerket nå er forberedt, så skal det inneholde en vurdering av bygningens oppvarmingssystem, dvs. system for oppvarming av rom, varmt vann og ventilasjonsluft. Beregningen tar utgangspunkt i beregnet netto energibehov til dette formålet og hvordan dette kan dekkes med bygningens installerte oppvarmingssystemer. Det tas dermed utgangspunkt i hvilke andeler av oppvarmingsbehovet som kan forventes å bli dekket av det enkelte system. Karakterskalaen er utformet ut fra myndighetenes mål for energiomlegging, ved at bruk av elektrisitet og fossilt brensel til oppvarming får rødt merke, dvs. lav vurdering. Høy andel fornybar energibærer brukt i bygningen vil gi grønt merke, dvs. høy vurdering. Eksempelvis vil dette bety at varmpumper gis middels vurdering på skalaen, siden omgivelsesvarmen anses som fornybar, mens elektrisitet i denne sammenheng ikke blir ansett som fornybar. Biobrensel anses som fornybart brensel, men blir i praksis som regel supplert med spisslast av f.eks. elektrisitet.

NVE har lagt opp til at opplysninger om målt energibruk ikke er obligatorisk, fordi dette kan være vanskelig tilgjengelig informasjon. Det er likevel lagt opp til at brukerne blir oppfordret til å oppgi dette. NVE mener at det kan være hensiktsmessig å skille mellom boliger og yrkesbygg, slik at det blir obligatorisk å oppgi målt energibruk for yrkesbygg. Særlig relevant er dette for store yrkesbygg som har merkeplikt uavhengig av salg og

utleie. For slike bygg er det svært relevant å fremheve både de bygningsmessige forhold og bruken.

Dokumentasjonen av et utvalg grunnlagsdata skal gi leseren av attesten mulighet til å kontrollere at disse er riktige. I et tvilstilfelle, vil man kunne gå tilbake til de registrerte data og se hva som er oppgitt. Når energiattesten er basert på enkel registrering, så vil de fleste oppgitte data gjengis i attesten. Når beregningene utføres i NVEs energimerkesystem, vil alle data være tilgjengelig fra databasen, mens ved bruk av eksterne beregningssystemer vil de detaljerte data måtte tas vare på lokalt.

NVE er enig i at det bør stimuleres til at målt energibruk blir oppgitt i energiattesten, med naturlig unntak for nye bygninger. Målt energibruk kan i en salgssituasjon gi grunnlag for dialog mellom kjøper og selger som gir informasjon om hvilken energibruk som kan forventes. For store yrkesbygg med merkeplikt (uavhengig av salg og utleie), så er opplysninger om faktisk energibruk det viktigste uttrykk for hvor god driften av bygningen er. For boliger anses det ikke som realistisk å kreve energibruk oppgitt, men for yrkesbygg vil dette bli stilt som krav.

Endelig § 11 er inntatt i punkt 3.

1.14 § 12 Registrering for energiattest

Høringsdokumentets forslag til ordlyd i § 12:

Eieren av en bolig eller bygning plikter å sørge for at nødvendig og korrekt informasjon blir registrert i energimerkesystemet slik at energiattest kan utstedes av NVE, jf. § 17.

Registreringen gjøres av eieren selv eller den eieren gir fullmakt.

Den som gjennomfører registreringen av yrkesbygg, skal tilfredsstille de kompetansekrav som stilles i § 18.

1.14.1 Høringsinstansenes innspill

Norske energibrukeres forening mener det kan være hensiktsmessig å innta i forskriften at mangelfull kunnskap og informasjon i det innsendte materialet i energimerkesystemet, vil medføre krav til bruk av uavhengig fagmann og at eier eller eiers ansatte ikke selv kan utføre fremtidige energideklarasjoner for en periode på for eksempel 10 år.

Elsikkerhet Norge og Norges naturvernforbund mener at det bør stilles krav om både kompetanse og habilitet ved energimerking av boliger.

SEEN Nordic og Stange Energi mener at ”det bør poengteres at eier av bolig eller bygning er juridisk ansvarlig for at riktige data er oppgitt der en ekspert ikke har forutsetninger for å si noe om det”.

1.14.2 NVEs merknader

Denne paragrafen fastslår at eieren er ansvarlig for å skaffe energiattest for boligen eller bygningen. Dette forhindrer ikke at eier kan få andre til å gjøre dette for seg. For

yrkesbygg og nye boliger kan slik bistand være nødvendig i og med at det blir stilt kompetansekrav til den som gjennomfører energimerkingen.

Konflikter basert på feilaktig informasjon gitt av eier i forhold til kravene til innhold i energiattesten vil være av privatrettslig karakter. I tilfeller der energiattestens innhold ikke stemmer pga. endringer i bygningsmassen eller alder, vil NVE motivere til at ny energiattest blir utstedt før utleie eller salg. Der eier er kjent med at det er foretatt endringer i bygningsmassen er det i eiers interesse at energiattestens innhold stemmer med de faktiske forholdene. NVE vil bruke sine muligheter til å føre tilsyn og ilegge reaksjoner.

Det er eier av bygningen eller boligen som har plikt til å legge frem energiattest, herunder også påse at de fremlagte opplysningene er korrekte. Når eieren har gitt en annen part i oppdrag å gjennomføre energimerkingen, så blir dette registrert på energiattesten. Dette endrer ikke eierens ansvar, men gjør oppdragstaker ansvarlig for det skjønn som er brukt og den kompetanse som eventuelt er angitt.

Det har vært et viktig prinsipp fra norske myndigheters side at plikten til energimerking av bolig skulle kunne oppfylles uten kompetanse og uten store kostnader. Dette prinsippet står ved lag. For energimerking av yrkesbygg og nye boliger og bygninger, stilles det imidlertid krav til kompetanse.

Endelig § 12 er inntatt i punkt 3.

1.15 § 13 Plikt til gjennomføre energivurdering av tekniske anlegg

Høringsdokumentets forslag til ordlyd i § 13:

Eieren plikter å gjennomføre en regelmessig energivurdering av tekniske anlegg når det i bygninger er:

- a) en kjel med fossilt brensel har en nominell nytteeffekt på over 20 kW, eller*
- b) et klimaanlegg med en nominell effekt på over 12 kW.*

Energivurderingen (a og b) skal gjennomføres hvert fjerde år for bygninger med nevnte anlegg. For kjeler med effekt over 100 kW og som fyres med olje skal energivurderingen gjennomføres hvert andre år.

Eier av kjeler med effekt over 100 kW må ha installert brenselmengdemåler og varmemåler på anlegget.

Eieren av klimaanlegg med effekt over 100 kW må ha installert energimåler på anlegget.

1.15.1 Høringsinstansenes innspill

Norsk Teknologi anbefaler å samordne terminologi med det som brukes i teknisk forskrift (TEK). De er positive til forslaget, men mener at ordningen bør bygges ut til å dekke ”flere tekniske anlegg, som har tilsvarende betydning”. Spesielt bes det om at varmepumper defineres som klimaanlegg og ”at begrepet kjøleanlegg i høringsnotatet og

forslag til forskrift erstattes med kulde-/varmepumpeanlegg. Det vil være i tråd med teknologiske og markedsmessige definisjoner.” Norsk Teknologi anbefaler videre at man samordner begrepsbruken med plan- og bygningsloven, spesielt gjelder dette begrepet *kontroll*.

Erichsen & Horgen og Norconsult mener at det må presiseres tydeligere hva klimaanlegg er, hvordan effektgrensen skal forstås og hvordan måleutstyr skal plasseres. De mener også at energivurderingen bør inkludere både varmepumpeanlegg, solvarmeanlegg og elkjeler.

Norges naturvernforbund mener at energivurderinger bør gjennomføres for alle typer forbrenningsanlegg. De mener også at energivurderingene ”må koples til selve energiattesten”. Også Rådgivende ingeniørers forening mener at energivurderinger bør dekke et bredere spekter av anlegg; belysningsanlegg, varmepumpeanlegg, solfangersystemer, elkjeler, server-/datarom og utendørsanlegg.

Norsk Teknologi er positiv til regelmessig energivurdering av klimaanlegg, men ”det uttrykte målet om at energivurderingen skal inngå i et normalt ettersyn og vedlikeholdsprogram, betyr etter vår oppfatning at energivurderingen må foretas hyppigere enn det forskriften legger opp til (minimum hvert fjerde år). En årlig vurdering bør etter vårt syn være det normale i en anleggseiers HMS- og FDV-rutine knyttet til klimaanlegg”.

Standard Norge har et forslag til språklig endring i forskriftsteksten. Standard Norge foreslår også at plikten til energivurdering av tekniske anlegg knyttes til bygningens oppvarmede areal i stedet for anleggenes effekt. Begrunnelsen for dette er enkelhet i forståelse og kontroll. Norsk Teknologi og Multiconsult har anbefalt tilsvarende.

Norsk petroleumsinstitutt kommenterer kravene til installasjon slik: ”Brenselmengdemåler er en enkel og rimelig installasjon som kan forsvares. I tillegg bør det monteres en timeteller slik at kjelens driftsvirkningsgrad kan beregnes. Investering i varmemåler på kjeler i ”normale” anlegg er imidlertid meget kostbart og vil for de fleste anlegg ligge i området ± kr 50 000 eks. mva.”

Statsbygg mener biokjel bør omfattes av forskriften.

Statsbygg viser til at det i forskriften bør fremkomme om alle eksisterende bygninger skal ha målere før energivurdering av tekniske anlegg blir gjennomført eller om målerne kan installeres underveis og/eller i ettertid. De mener videre at to år er for kort tid til gjennomføring og viser til sitt forslag om fire år.

Norsk varmeteknisk forening mener at ”varmemengdemålere er både kostbare og er dessuten teknisk vanskelig å installere. Vi mener derfor at nytteverdien av å installere slike varmemengdemålere blir liten”.

NBBL viser til at i et borettslag vil borettslaget være hjemmelshaver til eiendommen og den som har forpliktelsen til å gjennomføre energivurderingen. ”I et eierseksjonssameie vil den enkelte sameier være hjemmelshaver til sin seksjon, mens det ikke vil være noe rettssubjekt som er eier av eiendommen som sådan. Det fremtrer derfor som noe usikkert om det er den enkelte sameier eller sameiet som er ansvarlig for energivurdering av

sameiets tekniske anlegg. Det praktiske og naturlige ville være at dette er sameiets ansvar, og bør fremgå klart av forskriften.”

Multiconsult mener at NVE ”har ivaretatt de forslagene som har kommet fra store deler av høringsinstansene”. De har ingen vesentlige kommentarer til de foreslåtte skjema, men oppfordrer NVE til å ”kontakte de respektive bransjeforeninger og fagmiljø vedrørende forbedring av de ulike skjema”.

Norconsult mener at ”nominell effekt må defineres tydeligere”. Det er videre behov for å presisere ”hvilke anlegg som skal energivurderes, er det kun ventilasjonsanlegg med kjøling og varme, eller er det alle kjøleanlegg? Skal kjøleanlegg for datakjøling registreres? Skal kjøle/fryseanlegg for næringsmidler registreres?”

1.15.2 NVEs merknader

Bestemmelsen om plikt til å foreta energivurdering av tekniske anlegg supplerer plikten til å sørge for å ha energiattest. Energivurdering av tekniske anlegg har som hovedformål å stimulere til større energieffektivitet gjennom god installasjon, drift og vedlikehold. Rapporten fra energivurderingen henvender seg derfor primært til eieren av anlegget. Kravet til energivurdering av tekniske anlegg er begrenset til anlegg over en viss størrelse.

NVE vil endre ”kjel med fossilt brensel” til ”kjel for fossilt brensel”.

I etableringen av energivurdering av tekniske anlegg mener NVE at det er et stort behov for å vinne erfaringer med den praktiske utforming. Vi tror derfor at erfaringene fra de foreslåtte ordningene bør danne grunnlag for en ny vurdering av utforming og detaljnivå. Samtidig vil det være naturlig å vurdere om ordningen bør utvides til å dekke flere typer anlegg.

NVE anser varmepumper som er koblet til ventilasjons- eller kjøleanlegg som en del av de anlegg som skal inkluderes i ordningen, og vil presisere dette. Det vil da være fokus på energi brukt til kjøling.

Vi er enig med Norsk Teknologi i at normalt ettersyn og vedlikehold vil kreve hyppigere vurdering enn hvert fjerde år. Den pliktige energivurderingen skal dermed ikke oppfattes som grunnstammen i et slikt vedlikeholdsprogram. Det er snarere omvendt ved at energivurderingen utføres i tillegg når denne plikten inntreffer. NVE tror det er mulig å utvikle et rasjonelt samspill mellom disse to formål.

NVE mener at forslaget om en arealgrense på 400 (2000) m² oppvarmet bruksareal (BRA) i stedet for effektgrense på 20 kW for kjeler og 500 m² i stedet for 12 kW for klimaanlegg vil være gunstig for den praktiske forståelsen og kontroll av forskriften. På den annen side legges det stor vekt på kravene slik de er gitt i bygningsenergidirektivet. NVE mener at de foreslåtte arealgrenser er dekkende for direktivets krav og sikrer en bedre forståelse i de aktuelle målgruppene. NVE vil derfor endre forskriften, i hovedsak slik det er foreslått av Standard Norge.

Endelig § 13 er inntatt i punkt 3.

1.16 § 14 Utarbeidelse av rapport fra energivurdering

Høringsdokumentets forslag til ordlyd i § 14:

Eieren skal utarbeide en rapport etter energivurderingen av tekniske anlegg. Eieren plikter på forespørsel fra NVE og interesserte kjøpere eller leietakere å vise frem rapporten. Rapporten fra energivurderingen skal minimum ha følgende innhold:

- a) bygningsidentifikasjon, herunder navn på eier*
- b) anleggsbeskrivelse*
- c) sammendrag av energivurderingen med angivelse av avvik fra normalsituasjonen. Energivurderingen skal omfatte tekniske data, dokumentasjon av anlegget og dets driftsopplegg, anleggets funksjon og dimensjonering*
- d) dokumentasjon av registrerte data*
- e) tiltaksliste med anbefalinger om forbedringer*
- f) underskrift og opplysninger om den som er ansvarlig for vurderingen*
- g) generell informasjon om energivurderingsrapporten*

1.16.1 Høringsinstansenes innspill

Statsbygg viser til at det i mange eldre bygninger er vanskelig å finne dimensjoneringsberegningene, jf. kravene i pkt c.

Norsk Teknologi påpeker at ”i sammendrag av energivurderingen bør normalsituasjonen omfatte beregnet energibehov iht. NS 3031, jf. § 10 Beregningsmåter for energiattesten” for de aktuelle anleggene.

Elsikkerhet Norge er ”kritiske til realismen i at dette skal være i kraft og at det skal være tilgjengelig kompetent personell innen 1.1.2010”.

FAD viser til at det i størst mulig grad bør legges opp til at de kompetansekrav som kreves for å utføre energimerking og energivurdering, ikke fører til utestengning av kvalifisert personell fra å kunne delta i konkurransen om de ulike oppdragene innen energimerking og energivurdering.

Norges naturvernforbund og EBL er skeptiske til at det ikke er krav til bruk av samme skjema/mal.

Norsk Teknologi viser til terminologi i TEK: Der er det ”gjennomgående brukt begrepet installasjon for tekniske installasjoner inne i bygningen og begrepet anlegg for det som gjelder utendørs”. NVE bes om å vurdere og samordne terminologibruken.

1.16.2 NVEs merknader

Bestemmelsen fastsetter krav til hva rapporten fra energivurdering skal inneholde. Kravene beskriver et minimum for å oppfylle plikten etter forskriften, men NVE har lagt til rette for at et sett av skjema blir benyttet dersom man ikke har andre systemer som gir informasjon på tilsvarende nivå.

NVE er enig i Statsbyggs påpekning av at det vil være vanskelig å finne dimensjoneringsberegninger for gamle installasjoner. NVE tror det i mange tilfelle vil være store problemer å fremskaffe dokumentasjon overhodet. Formålet med ordningen er å stimulere til god drift og gode vedlikeholdsrutiner. God dokumentasjon for anlegget er ingen garanti, men en indikasjon på at anlegget holdes i god stand. God dokumentasjon er dessuten en viktig nøkkel til effektiv gjennomføring både av energivurderinger og ordinært ettersyn.

Endelig § 14 er inntatt i punkt 3.

1.17 § 15 Krav til gjennomføring av energivurdering

Høringsdokumentets forslag til ordlyd i § 15:

Energivurderingen skal gjennomføres ved en fysisk befaring av anlegget og gjennomgang av foreliggende dokumentasjon.

Registreringen av data kan skje med datautstyr og dataprogram som brukeren ønsker. Den som gjennomfører energivurderingen plikter å bruke nødvendig måleutstyr.

1.17.1 Høringsinstansenes innspill

Norske energibrukeres forening ber NVE avklare uoverensstemmelsen i §§ 13 og 15 vedr antall år, jf. høringsnotatet pkt 3.3.3.1 annet avsnitt.

Statsbygg ønsker avklaring av hva som menes med ”bruker” jf. § 15 siste avsnitt. Statsbygg mener følgende bakgrunnstekst bør inn: ”Dersom eieren har, og ønsker å bruke, andre verktøy for samme formål, er det adgang til det så fremt dette sikrer en registrering av data i henhold til forskriftskravet, og vurdering av disse. Også med andre formater for rapportering, skal data og vurderinger gis på sammenlignbart nivå med NVEs mal”.

Norsk Teknologi ”mener det er meget positivt at personell som allerede er engasjert i ettersyn, drift og vedlikehold kan utføre energivurderingen, forutsatt at de har den nødvendige kompetansen.” De anbefaler også en vurdering av terminologien for å samordne med TEK, spesielt at befaring erstattes med vurdering.

Norsk Tekologi ”mener det er meget positivt at NVE krever en fysisk befaring av anlegget og gjennomføring av målinger med nødvendig måleutstyr”. ”Vi er også positive til at NVE fremmer bruk av IKT-baserte hjelpemidler i registreringen av data. Det vil sannsynligvis øke kvaliteten i datafangst og dataoverføring, og det legger bedre til rette for sammenligning med tidligere data om samme anlegg”.

Elsikkerhet Norge, SEEN Nordic og Stange Energi mener at for ”at en undersøkelse skal være troverdig bør den utføres av nøytral tredjepart”.

1.17.2 NVEs merknader

Bestemmelsen fastsetter krav til hvordan energivurdering skal gjennomføres. Først og fremst kreves det en fysisk befaring av anlegget. Registrering av informasjon kan skje på den måten man selv finner best egnet, slik at det skal være mulig å samordne med andre rutiner for ettersyn og kontroll.

Med bruker mener NVE bruker av systemet og ordningen. Vi vil likevel endre formuleringen for å gjøre hensikten tydeligere.

NVE vil også ta inn forslaget fra Statsbygg om å presisere at andre verktøy kan brukes for å registrere informasjon og lage rapport fra energivurderingen, så lenge dette skjer på sammenlignbart nivå hva gjelder datamengde og tematikk som i de maler NVE har lagt til rette. På denne måten ønsker NVE å legge til rette for at andre systemer som enkelt kan tilpasses energivurderingen, kan benyttes. NVE antar at det vil bli behov for å revidere skjemaene som er laget for formålet, og vil derfor i første omgang ikke kreve at spesielle format og skjema skal brukes.

Endelig § 15 er inntatt i punkt 3.

1.18 § 16 Engangsvurdering av eldre varmeanlegg

Høringsdokumentets forslag til ordlyd i § 16:

Eieren plikter å gjennomføre engangsvurdering av et varmeanlegg når dette har en kjel, basert på fossilt brensel, som er eldre enn 15 år, og som har en nominell yteeffekt på over 20 kW. Engangsvurderingen skal omfatte både kjelens effektivitet, varmedistribusjonsanleggets funksjon og anleggets dimensjonering i forhold til varmebehovet. Vurderingen skal gjennomføres innen ett år etter at kjelen når en alder på 15 år.

Det skal utarbeides en rapport fra engangsvurderingen.

1.18.1 Høringsinstansenes innspill

Standard Norge har foreslått endringer i forskriftsteksten på samme måte som til § 13. Det anbefales også å bruke kjelens ”virkningsgrad” fremfor ”effektivitet”.

Norsk petroleumsinstitutt støtter intensjonen ”fullt og helt, men er skeptiske til om det er mulig å gjennomføre vurderingen innen et år for eksisterende anlegg”.

EBL, SEEN Nordic og Stange Energi mener at varmeanlegg bør vurderes jevnlig, og ikke som engangsvurdering.

1.18.2 NVEs merknader

Engangsvurdering av varmeanlegg er etablert spesielt med tanke på eldre varmeanlegg, og hvor det kan være behov for på nytt å vurdere om anlegget er tilpasset det behov det

skal dekke. Med engangsvurderingen gis en anledning til å vurdere anleggets samlede funksjon og egnethet. Engangsvurderingen av varmeanlegg er i noen grad overlappende både med energivurdering av kjelanlegg og energimerking av bygninger.

NVE finner Standard Norges forslag godt, jf. § 13, og vil endre forskriftsteksten tilsvarende.

I § 22 er det tatt inn en overgangsordning også for engangsvurdering av varmeanlegg.

NVE anerkjenner at det kan være behov for vurdering av varmeanlegg jevnlig, på samme måte som det kan være ønskelig å favne flere typer tekniske anlegg inn under energivurderingsordningene. NVE mener likevel at det foreløpig er ambisiøst nok å gjennomføre ordningene slik de er beskrevet. Etter noe erfaring med disse vil det være grunnlag for å vurdere justeringer, og eventuelt om plikten bør gå videre enn den gjør med foreliggende forslag.

Endelig § 16 er inntatt i punkt 3.

1.19 § 17 Registrering av energivurdering

Høringsdokumentets forslag til ordlyd i § 17:

Rapporten fra energivurderingen og fra engangsvurderingen skal lagres i NVEs Energimerkesystem. Registreringen kan skje av eieren selv eller den som eieren utpeker.

Registreringen må skje av en person som tilfredsstillende kompetansekrav som stilles i § 19.

1.19.1 Høringsinstansenes innspill

SEEN Nordic og Stange Energi mener at registreringen skal skje av uavhengig part. Det er videre kommet noen detaljerte kommentarer til utformingen av skjemaet NVE har forberedt.

1.19.2 NVEs merknader

Rapporten fra energivurderingen vil være tilgjengelig i NVEs energimerkesystem. Informasjonen vil dermed kunne benyttes neste gang bygningen skal merkes eller anlegget energivurderes. Den som er ansvarlig for energivurderingen må tilfredsstillende kompetansekravene, angitt i § 19.

NVE viser til vurderingene som er gjort på dette i forbindelse med Ot.prp. nr. 24 (2008-2009).

Endelig § 17 er inntatt i punkt 3.

1.20 § 18 Kompetansekrav til å utføre energimerking

Høringsdokumentets forslag til ordlyd i § 18:

For energimerking av yrkesbygninger kreves det bygningsteknisk- og energifaglig kompetanse på ingeniørnivå og minimum tre års praksis med energivurdering av bygninger med tekniske anlegg.

1.20.1 Høringsinstansenes innspill

Husbanken og Veidekke mener at energimerking av boliger vil få best virkning hvis den gjennomføres av profesjonelle aktører. EBL anbefaler også at dette vurderes nærmere.

Norske energibrukeres forening tror at myndighetene har undervurdert de faglige krav som bør stilles til dem som skal foreta energimerkingen. ”Hvis en ser til Danmark som har lengst erfaring med slik virksomhet, finner vi at en der har spesielle klassifisører både for mindre bygg/boliger og for store bygg. De som skal gjennomføre dette arbeidet er spesielt utdannet for formålet via spesialkurs og de har for øvrig en tidsbegrenset tillatelse basert på en godkjenningsordning med eksamen. Energibrukerne tror at vi i Norge må se hen til Danmark. For å fremme et tilstrekkelig antall av dyktige klassifisører er det viktig og se om en kan utvide rekrutteringsgrunnlaget til for eksempel å omfatte arkitekter og takstmenn. Det er imidlertid mulig at disse kategoriene ikke besitter den kompetanse som vil kreves for de mest kompliserte byggene.”

Elsikkerhet Norge mener at det ”samme kompetansekravet må gjelde for boliger”. Også NITO mener det bør være kompetansekrav for å utføre energimerking. Norges naturvernforbund, Nobio, SEEN Nordic, Stange Energi, Norsk fjernvarme og Eidsiva Energi mener tilsvarende at ”energimerking bør utføres, og kontrolleres, av uavhengige eksperter”. NHO er mer generelt kritisk til at det ikke er kompetansekrav for energimerking av boliger.

Sintef Byggforsk og Boligprodusentene støtter Lavenergiutvalgets konklusjoner og mener at ”for nye boliger og yrkesbygg, samt eksisterende yrkesbygg, er det lite hensiktsmessig å ha en selvangivelsesmetode der det allerede i dag er profesjonelle aktører og rådgivere inne”. Muligheten til selvangivelse bør derfor fjernes for nye bygninger, men kan beholdes ”som en overgangsordning” for eksisterende boliger.

Bellona anerkjenner at ordningen etableres uten kompetansekrav for energimerking av boliger, men mener at en mer ambisiøs løsning” bør finnes ”når ordningen skal revideres”. Husbanken påpeker at energivurderingen vil få best virkning hvis den gjennomføres av profesjonelle aktører også i de tilfellene hvor forskriften legger opp til egenmelding

Statsbygg viser til at det bør inn i forskriften at den som gjennomfører energimerking skal kunne dokumentere kompetanse overfor NVE som tilsynsmyndighet eller på forespørsel fra eier av bygningen, ref. bakgrunnsteksten.

Sintef Byggforsk, Grønn byggallianse, Rådgivende ingeniørers forening, GK Norge og Norima mener videre at det må ”opprettas en godkjennings-/sertifiseringsordning for personell som skal utføre energimerking, samt utarbeide energiplaner for eksisterende bygg”. Erichsen & Horgen mener at ”kompetansekravet er både for svakt og upresist. De mener det bør vurderes å etablere godkjenningsordning og innføre krav om uavhengighet.

Grønn byggallianse og Norconsult mener at godkjenningen ” må knyttes til den etablerte ordningen med godkjenning av foretak etter plan- og bygningsloven”. Norconsult anbefaler å skille mellom nye og eksisterende bygninger.

Norsk Akkreditering ber NVE vurdere om akkreditering kan tas i bruk for å sikre at kompetansekravene blir vurdert på en helhetlig måte.

Norsk Teknologi kommenterer både § 18 og 19, og ”er betenkt over det nivå som her settes som kompetansekrav. Vi mener kravet er unødvendig høyt, og at det nødvendige antall rådgivere som tilfredsstiller dette kompetansekrav ikke eksisterer i dagens marked, gitt det volum man her snakker om”. ”Vi anbefaler at kompetansekrav til energimerking og energivurdering, ved innføring av ordningene, settes til minimum utdanning som fagtekniker (med 2-årig teknisk fagskoleutdanning) og med fordypning innen relevant fagkrets. Videre bør det kreves to års dokumentert praksis som er relevant for energimerking av yrkesbygg”.

Rådgivende ingeniørers forening mener at kompetansekravene må presiseres med krav til VVS-utdanning og praksis knyttet til tiltaksklasser tilsvarende sentral godkjenning etter plan- og bygningsloven. Praksisen må omfatte energiberegninger i samsvar med NS 3031.

BNL foreslår at ”ingeniørnivå” byttes ut med ” ingeniørnivå eller tilsvarende kompetanse”.

Statsbygg mener ”bygningsteknisk” er upresist og ekskluderer VVS- og elektrofaglig kompetanse.

SEEN Nordic og Stange Energi mener at kompetanse må dokumenteres.

1.20.2 NVEs merknader

Regjeringen har prioritert å lage en ordning som skal gjøre det enkelt og billig å få en energiattest for boliger. Det er derfor lagt opp til at eksisterende boliger, som skal selges eller leies ut, skal kunne energimerkes ved at eieren selv oppgir data over internett.

For energimerking av yrkesbygninger er det nødvendig med faglig innsikt og erfaring for å kunne finne de relevante data og for å kunne anbefale tiltak for forbedring. Bestemmelsen beskriver de kompetansekrav som stilles for energimerking.

Avgjørelsen om å ikke kreve bruk av eksperter for energimerking av boliger ble tatt i forbindelse med endringene i energiloven og vi viser til Ot.prp. nr. 24 (2008-2009) pkt. 2.4.6 for vurderingene av selvangivelsesmetoden. NVE er enig i at det er behov for å skille mellom nye og eksisterende boliger. Energimerking av nye boliger vil i de aller fleste tilfelles skje før boligen er ferdig, av profesjonelle og med data som er tilgjengelig i utbyggingsprosjektet. I disse tilfellene er det ikke noen grunn til å legge til rette for enkel selvangivelse. NVE går derfor inn for å stille krav til kompetanse også for merking av nye boliger. Kompetansenivået behøver likevel ikke å være like høyt som for energimerking av yrkesbygg. Vi anser derfor at det nivået som er beskrevet for Tiltaksklasse 1 og 2 for ansvarlig prosjekterende i forskrift om godkjenning av foretak for ansvarsrett (GOF) er mest dekkende for hva det er behov for og hvilke yrkesgrupper som det ligger til rette for å utføre energimerkingen. Denne endringen harmonerer også bedre med de løsningene som er utviklet i energimerkesystemet.

NVE er enig i at ekspertenes kompetanse må kunne dokumenteres. NVE har likevel kommet til at det er tilstrekkelig at denne dokumenteres når den blir etterspurt av noen som er part i en sak hvor energiattesten blir brukt, dvs. NVE som tilsynsmyndighet eller kjøpere og leietakere som får fremlagt en energiattest.

Flere parter har kommentert at kravet til kompetanse er satt høyt. NVE har vurdert at slik kompetanse er nødvendig for å gjøre de vurderingene som trengs ved energiberegning og utvelgning av tiltak for yrkesbygg. Det understrekes likevel at kompetansekravet stilles til den som er ansvarlig for energimerkingen. I mange tilfeller vil oppgaven utføres av flere personer, kompetansekravet gjelder i så fall den som står ansvarlig for oppdraget.

Endelig § 18 er inntatt i punkt 3.

1.21 § 19 Kompetansekrav til å utføre energivurdering

Høringsdokumentets forslag til ordlyd i § 19:

Den som er ansvarlig for energivurdering av tekniske anlegg må tilfredsstille følgende kompetansekrav:

a) For kjel med fossilt brensel større enn 20 kW: Fyringsteknisk kompetanse og minst to års yrkeserfaring fra ettersyn- eller drift av kjelanlegg.

b) For kjel med fossilt brensel større enn 100 kW: Fyringsteknisk kompetanse og minst fem års yrkeserfaring fra ettersyn- og eller drift av store kjelanlegg.

c) For varmeanlegg: Bygningsteknisk-/energifaglig kompetanse på ingeniørnivå og minimum to års yrkeserfaring fra energiberegninger for bygninger. Den delen av vurderingen som omfatter kjelen skal utføres av en person med kompetanse som beskrevet i a) og b).

d) For klimaanlegg: Bygningsteknisk-/energifaglig kompetanse på ingeniørnivå og minimum to års yrkeserfaring fra installasjon eller vurdering av slike anlegg i bygninger.

1.21.1 Høringsinstansenes innspill

Feiermesternes landsforening støtter forskrift om energieffektivisering av bygg som foreligger, og mener at i tillegg til energivurdering av fyringsanlegg og klimaanlegg er det viktig at eier/bruker har jevnlig vedlikehold for at anlegget skal fungere tilfredsstillende. Feiermesternes landsforening påpeker at feiersvenner har EO-sertifikat i sin utdanning og at forutsatt 2 års erfaring bør de kunne utføre energivurdering av kjeler og varmeanlegg, jf. punkt a og b.

Standard Norge har et forslag til språklig endring i forskriftsteksten.

Norske energibrukeres forening er opptatt av at det skal være kompetente personer som utfører arbeidet, og mener det er ”vanskelig å se at en selvkontrollerende ordning er god nok selv om det gis detaljerte beskrivelser av hvilken kompetanse og erfaring de ulike tilsynspersonene skal besitte”. For å sikre et godt minimumsnivå for de aktuelle klassifisører og for å fremme like standarder og faglig videreutvikling, tror Norske energibrukeres forening at det bør legges opp til kurs og godkjenninger på basis av

gjennomførte eksamener. ”På denne måten kan en både sikre at like kvalifikasjonskrav gjelder, en sikrer tilgangen og en har bedre mulighet til å utvikle eksperter innenfor disse spesielle kunnskapsområdene.”

Statsbygg mener ”bygningsteknisk” er upresist og ekskluderer VVS- og elektrofaglig kompetanse. I pkt d bør det kreves kjøleteknisk kompetanse for vurdering/kontroll av kjøleanlegg.

Elsikkerhet Norge, SEEN Nordic og Stange Energi mener at det ”bør være ingeniørkrav på all fire punktene når det gjelder vurdering av innsamlede/foreliggende data. Selve datainnsamlingen kan aksepteres utført av instruert personell med lavere kompetanse, forutsatt klare rutiner med sjekklister og tilgang på teknisk support”.

Eidsiva Energi mener at det bør være krav til ekspertenes uavhengighet.

FAD viser til at det i størst mulig grad bør legges opp til at de kompetansekrav som kreves for å utføre energimerking og energivurdering, ikke fører til utestengning av kvalifisert personell fra å kunne delta i konkurransen om de ulike oppdragene innen energimerking og energivurdering.

GK Norge mener at det bør etableres en database på personnivå ”over firmaer som oppfyller krav til å utføre energivurderingene”.

Erichsen & Horgen mener at kompetansekravet er både for svakt og upresist. Det presiseres også at det bør ”kreves VVS-teknisk kompetanse for å vurdere klimaanlegg”. Rådgivende ingeniørers forening mener også at kravene må presiseres i forskriften med krav til VVS-utdanning og -praksis knyttet til tiltaksklasser tilsvarende sentral godkjenning etter plan- og bygningsloven. Praksisen må omfatte energiberegninger i samsvar med NS 3031, og det må være godkjenning eller sertifisering av kompetansen.

1.21.2 NVEs merknader

Denne bestemmelsen fastsetter de kompetansekrav som stilles for å gjennomføre energivurdering av de ulike tekniske anlegg. Det er lagt opp til at energivurderingene kan utføres av det samme personell som allerede er engasjert i ettersyn, drift og vedlikehold, forutsatt at de har den nødvendige kompetanse. Den som gjennomfører energivurderingen kan dermed trekke på erfaring med anlegget over tid.

NVE er enig i Feiermesternes landsforenings uttalelse om at godkjenning for EO-ordningen også bør kvalifisere til energivurdering av slike anlegg. Anlegg for bygninger over 2000 m² anses å kreve større erfaring. NVE mener derfor at kravet om fem års relevant praksis bør opprettholdes.

NVE er enig i at VVS-kompetanse er viktig i vurderingen av klimaanlegg. Når det i forskriften kreves bygningsteknisk kompetanse, så er det fordi vurderingen skal omfatte en vurdering av anleggets dimensjonering og funksjon og dermed vurdering av bygningens energibehov. VVS-kompetanse anses å være del av det som er relevant praksis for energivurdering av klimaanlegg, jf. pkt. d. NVE har i forskriften og særmerknaden i punkt 2 presisert hvilken kompetanse som kreves.

NVE er enig i at ekspertenes kompetanse må kunne dokumenteres. NVE har kommet til at det er tilstrekkelig at denne kan dokumenteres når den blir etterspurt av eier eller NVE som tilsynsmyndighet.

NVE vil endre "kjel med fossilt brensel" til "kjel", i og med at avgrensningen til kjeler for fossilt brensel er foretatt i § 3.

Endelig § 19 er inntatt i punkt 3.

1.22 § 20 Register

Høringsdokumentets forslag til § 20:

NVE skal ha et register for opplysninger om energimerking og energivurdering av tekniske anlegg.

Registeret skal inneholde all informasjon som blir overgitt til NVE i forbindelse med energimerking av bygninger og energivurdering av tekniske anlegg, herunder personnummer eller organisasjonsnummer.

Registreringer om egen bolig skal være tilgjengelig for bygningens eier og den som etter fullmakt fra eieren foretar energimerking eller energivurdering.

Registeret skal være tilgjengelig for forskning og statistiske formål, uten at enkeltbygninger kan identifiseres.

1.22.1 Høringsinstansenes innspill

Norsk eiendomsinformasjon AS mener at forskriften "legger opp til et for strengt regime hva gjelder tilgang til energiattest". Det blir pekt på at det blir ressurskrevende for meglere, NVE og eiere å operere med fullmakter for å gi tilgang til energiattestene. Siden energiattesten "ikke inneholder personopplysninger eller annen sensitiv informasjon", bør informasjonen være tilgjengelig "som annen teknisk eiendomsinformasjon".

Norsk eiendomsinformasjon viser til at dersom kun eier og eventuelt andre ved fullmakt skal få tilgang til attesten, så må NVE ha et apparat for å håndtere disse fullmaktene, samt kontrollere om fullmaktene er korrekt utformet.

Statsbygg har kommentert setninger i avsnitt tre om "egen bolig" og mener kravet bør gjelde registreringer av alle bygninger. Mener de har at vi må innta boliger og bygninger. Det er muligens uteglemt.

Statsbygg har flere bygninger som pga. objektsikring har begrenset innsyn i dokumentasjon.

NITO støtter forslaget om at registeret skal være tilgjengelig for forskning og statistiske formål.

Datatilsynet "legger til grunn at begrepet personnummer er benyttet i samme betydning som definert i forskrift om folkeregistrering § 2-2 første ledd annet punktum, det vil si de fem siste sifrene i det ellevesifrede fødselsnummeret". Det sies videre at det på bakgrunn av et personnummer vil "være umulig å trekke noen konklusjoner om det er eieren eller andre som har lagt inn informasjonen i systemet. Dette gjelder uavhengig av om

personnummeret er oppgitt sammen med et personnavn. Årsaken er at personnummeret ikke kan tillegges legitimasjonseffekt". De foreslår derfor at begrepet personnummer tas ut av forskriften.

Norconsult mener at for energivurderinger bør det "være tilstrekkelig at anleggseieren bekrefter at energivurderingen er gjort, og leverer inn en oversikt over hvilke anlegg som er pålagt energivurdering".

1.22.2 NVEs merknader

NVEs energimerkesystem kan beregne energimerke for boliger og en del yrkesbygg, utstede energiattester og lagre data fra energimerking av bygninger og energivurdering av tekniske anlegg. Energimerkesystemet vil sikre at utstedelsen av energiattesten skjer fra ett sted og at både energiattesten og rapportene fra energivurdering blir lagret i en felles database.

Etter NVEs vurdering er de opplysningene som blir registrert i forbindelse med energimerking og energivurdering lite følsomme. Det kunne derfor være aktuelt å gjøre energiattester åpent tilgjengelig, slik det er tilfelle i Danmark. NVE har likevel kommet til at alle de viktige hensyn ved ordningene er ivaretatt ved at eier, oppdragstaker som konsulent og tilsynsmyndigheten har tilgang til data som er registrert. Energiattesten og rapporten fra energivurderinger er for øvrig et dokument som eieren selv er ansvarlig for å legge frem, f.eks. ved salg og ellers kan bruke slik man ønsker. NVE arbeider med å legge til rette delegeringsmuligheter i energimerkesystemet slik at eieren kan begrense konsulenters adgang til informasjon til den bygningen de har oppdrag for og mer effektivt kan gi adgang der det er ønskelig.

Oppplantingen av energivurderingen er en dokumentasjon av at energivurderingen er gjennomført. NVE anser at rapporten er en effektiv dokumentasjon, som også gir mulighet for kontroll under tilsyn og gir mulighet for statistisk bearbeiding. På lenger sikt kan det bli aktuelt å registrere informasjonen slik at statistisk bearbeiding blir enklere enn med foreliggende løsning.

Endelig § 20 er inntatt i punkt 3.

1.23 § 21 Overtredelsesgebyr

Høringsdokumentets forslag til ordlyd i § 21:

Ved overtredelse av bestemmelsene i §§ 4-8 og 12 -16 kan NVE ilegge overtredelsesgebyr.

1.23.1 Høringsinstansenes innspill

Norske energibrukeres forening foreslår at overtredelsesgebyr (§ 21) erstattes med krav om at feilregistrering for bolig skal medføre krav om energimerking ved hjelp av eksperter.

Bellona er opptatt av at for at "ordningen skal få noen troverdighet, er det viktig at NVE faktisk benytter seg av adgangen til å ilegge overtredelsesgebyr ved unnlatt merking". "I tillegg er det viktig at overtredelsesgebyret må være av en viss størrelse."

Elsikkerhet Norge mener at det ”bør etableres faste satser, enten en kroneverdi for bolig og en for næring, eller en %-sats i forhold til verdi”, for å etablere ”lik praksis og forutsigbarhet”.

SEEN Nordic og Stange Energi mener at det må fastsettes ”et overtredelsesgebyr av en vesentlig størrelse (for eksempel 100 kr/m²) ved overtredelse av bestemmelsene”.

1.23.2 NVEs merknader

NVE har i energilovforskriften hjemmel til å føre tilsyn med at pliktene i denne forskriften overholdes, jf energilovforskriften § 7-2. Energimerkeforskriften § 21 gir NVE hjemmel til å ilegge overtredelsesgebyr ved brudd på de viktigste paragrafene i denne forskriften, jf. også energiloven § 7-7.

NVE kan få kjennskap til overtredelse av reglene ved eget tilsyn eller ved at brukerne gjør NVE oppmerksom på regelbrudd ved klage eller på annen måte.

For brudd på kravet om energiattest ved salg og utleie, vil eventuelle privatrettslige sanksjoner i form av misligholdsbeføyelser være den viktigste kontrollmekanisme når kjøper eller leietager etterspør energiattest. NVE legger opp til at etterlevelse av energimerkeordningen sikres gjennom god informasjon om den plikt som innføres og om nytteverdien av å gjennomføre energimerking og energivurdering. Slik informasjon skaper en etterspørsel etter energiattester ved kjøp- og utleiesituasjoner.

Adgangen til å ilegge overtredelsesgebyr anses likevel som et viktig reaksjonsmiddel å ha til rådighet for en effektiv gjennomføring av energimerkeordningen.

Endelig § 21 er inntatt i punkt 3.

1.24 § 22 Ikrafttredelse og overgangsbestemmelser

Høringsnotatets forslag til ordlyd i § 22:

Forskriften her trer i kraft 1.1.2010. Energivurderingen etter § 13 skal være gjennomført for tekniske anlegg innen 2 år etter ikrafttredelse av denne forskrift. For anlegg som er installert etter 1.1.2009 skal første energivurdering være gjennomført innen 5 år etter ikrafttredelse av denne forskrift.

1.24.1 Høringsinstansenes innspill

Statsbygg viser til behovet for gjennomføring av energivurdering av tekniske anlegg bør ha en gjennomføringsperiode på 4 og ikke 2 år, ev. og at det gis mulighet for dispensasjon som nevnt over. Statsbygg viser til at vi bør omtale tidsfristene både under §§ 8 og 22.

Olav Thon Gruppen viser til at det legges opp til overgangsordninger i forbindelse med ikrafttredelse den 01.01.2010, men at det ikke er angitt varighet.

Olav Thon Gruppen mener det er behov for mer enn 5 års overgangsordning.

BNL foreslår at forskriften trår i kraft ”først ett år etter at forskriften er vedtatt”, fordi ”ordningen virker å være såpass uferdig”.

Elsikkerhet Norge mener at alle bygninger bør være energimerket innen 2020.

Norske energibrukeres forening viser til at fagfolk innenfor vurdering av kjelanlegg sier at det er for knapp frist med to år og oppfordrer NVE til å se nøye på denne gjennomføringen.

1.24.2 NVEs merknader

Forskriften trer i kraft 1. januar 2010 på samme tidspunkt som energilovens nye kapittel 8 (Energitilstand i bygninger) i det vesentligste trer i kraft. Ved kgl. res. 18. desember 2009 er det fastsatt at lovens § 8-2 (Energiattest ved salg og utleie av bygning) og § 8-3 (Energiattest ved oppføring av nye bygninger) trer i kraft først 1. juli.2010. Dette betyr at før 1. juli.2010 finnes det ingen lovpålagt plikt for eier til å legge fram energiattest i de tilfellene som nevnt i §§ 5 til 7. Derfor presiseres det i § 22 andre ledd at eiers plikter etter §§ 5 til 7 først får virkning fra 1. juli 2010.

Med kort tid fra vedtak til ikrafttredelse, er det på noen områder behov for å fastsette en overgangsperiode NVE har derfor i § 22 tredje til femte ledd tatt inn overgangsbestemmelser for når energimerking av yrkesbygg jf. § 8 og energivurdering av tekniske anlegg jf. §§ 13 og 16, skal være foretatt.

Endelig § 22 er inntatt i punkt 3.

1.25 Økonomiske og administrative konsekvenser

1.25.1 Høringsinstansenes innspill

Elsikkerhet Norge, SEEN Nordic og Stange Energi mener at ”anslaget på 6 -10 millioner for å drifte ordningen er alt for lavt”, spesielt med tanke på behovet for offentlig svartjeneste.

Norsk fjernvarme ”mener at dersom myndighetene vil ha et energimerke som virker mer enn et informasjonstiltak for spesielt interesserte, må ordningen tilføres flere ressurser og tilpasses direktivet”.

Statens bygningstekniske etat etterlyser en ”planlagt tilsynsaktivitet, for å sikre at ordningen med egenregistrering fungerer som forutsatt”.

1.25.2 NVEs merknader

NVEs tilsynsaktivitet blir en viktig del av NVEs oppfølging av ordningen, både for å forbedre ordningen og finne en god balanse mellom informasjon og kontroll. NVE vil legge ressurser i å utvikle dette når ordningen trer i kraft.

2 Særmerknader

2.1 Til § 1 Formål

§ 1 angir forskriftens formål.

Energimerking av boliger og bygninger og energivurdering av tekniske anlegg skal bidra til mer kunnskap og oppmerksomhet om energibruk i bygningsmassen, noe som igjen vil kunne føre til større interesse for å gjennomføre konkrete energieffektiviseringstiltak og omlegging til fornybar energi, og gi en riktigere verdsetting av boliger og bygninger når disse selges eller leies ut. Bygningseiere, leietakere og andre aktører i eiendomsmarkedet skal sikres grunnleggende informasjon om energitilstanden i bygningen.

2.2 Til § 2 Virkeområde

§ 2 angir forskriftens virkeområde.

Første ledd fastsetter at energimerking skal gjelde alle boliger og bygninger. Det betyr at for eksempel yrkesbygninger, seksjoner i yrkesbygg, eneboliger, leiligheter og rekkehus faller inn under ordningen. Virkeområdet blir avgrenset ved unntakene, jf. § 9.

Plikten til energivurdering av tekniske anlegg er begrenset til anlegg av en viss størrelse eller alder jf. §§ 13 og 16.

Andre ledd fastsetter at forskriften ikke kan fravikes ved avtale. En selger og en kjøper kan for eksempel ikke avtale seg i mellom at det ikke skal fremlegges energiattest ved salg.

2.3 Til § 3 Definisjoner

§ 3 definerer begrepene som er brukt i forskriften og som trenger en nærmere forklaring.

Bokstav a definerer hva som er å anse som ”bygning”. Kravet om at bygningen skal være varig forbundet med grunnen, tilsvarer vilkåret i avhendingsloven § 1-1 første ledd, annet punktum. I tillegg er det inntatt et krav om at det brukes energi for å påvirke inn klimaet. I vilkåret ligger det et krav både til styrke og til faktisk forbindelse. Kravet til faktisk forbindelse innebærer at bygninger og innretninger som lett kan tas bort, uten at det innebærer stort verditap, faller utenfor loven. Konstruksjoner som ikke oppfyller lovens krav vil for eksempel være mobile innretninger, som vanlige campingvogner. Også mer permanent plasserte innretninger, som for eksempel brakker og ”bobilhjem”, faller utenfor. Brakker og midlertidige bygninger som er planlagt benyttet i mer enn to år er likevel omfattet av ordningen. Bygninger som ikke har noen form for oppvarming, som for eksempel uisolerte garasjer, boder av forskjellige slag og lekestuer, faller utenfor lovens virkeområde.

Bokstav b definerer hva som er å anse som ”bolig”. Med bolig menes en bygning eller del av en bygning som utgjør en egen boenhet, for eksempel leiligheter.

Bokstav c definerer hva som er å anse som ”yrkesbygg”. Med yrkesbygg menes en bygning eller del av bygning som utgjør en selvstendig enhet, for eksempel en egen seksjon, som ikke er beregnet for boligformål.

Yrkesbygg omfatter både private og offentlige bygg. Alle bygninger, uavhengig av eierform er ment omfattet av forskriften, så sant de ikke er spesifikt unntatt i § 9.

De 13 bygningskategoriene som benyttes i energimerkesystemet er omtalt i punkt 1.10.2.

Bokstav d definerer hva som er å anse som tekniske anlegg. Bokstavene e til g definerer ordene brukt i bokstav d.

Bokstav h definerer hva som er å anse som ”Eier”. ”Eier” er i bokstav h, gjennom konkrete eksempler, definert videre enn normal språkforståelse. Det kan tenkes at det er en annen som eier bygningen, enn det som fremgår av grunnboken. Det er den som har faktisk råderett over en bolig, med unntak av leietagere, som har en selvstendig plikt til å energimerke boligen sin. De som har en del eller aksje i bolig eller bygning er omfattet av plikten til å energimerke sin del.

Bokstav i forklarer hva en energiattest er. Energiattesten er en attest som utstedes av NVEs energimerkesystem og som inneholder et energimerke, en taksliste for mulige forbedringer av energitilstanden, et oppvarmingsmerke og dokumentasjon av de faktiske opplysningene bygger på. Energiattestens innhold er nærmere beskrevet i § 11.

2.4 Til § 4 Plikt til å ha energiattest

§ 4 angir i hvilke tilfeller en eier av en bolig eller bygning plikter å ha en energiattest og fastsetter attestens gyldighet.

Første ledd angir i hvilke tilfeller en eier plikter å ha energiattest. Dersom ingen av disse situasjonene foreligger, er det heller ingen plikt til å ha en energiattest.

Dersom en eiendom består av flere enkeltbygninger, må hver enkelt bygning energimerkes. Der en enkeltbygning består av flere enheter, er det boligene enkeltvis som er objektet, dvs. hver leilighet i en boligblokk. Det samme kan være tilfelle for yrkesbygg, jf. 2.9.

Andre ledd angir attestens gyldighet. Energiattesten er gyldig i 10 år forutsatt at det ikke er tatt ut en ny attest til erstatning. Ved salg eller utleie av bygninger flere ganger i løpet av en 10-årsperiode, kan dermed den samme energiattesten benyttes.

2.5 Til § 5 Energiattest ved salg av boliger eller bygninger

§ 5 angir hva plikten til å ha en energiattest for bolig eller bygning ved salg innebærer.

Kravet til energiattest ved salg av bolig gjelder også for salg av hytter og fritidsboliger. Boliger og bygninger under 50 m², jf. § 9 første ledd bokstav a, er unntatt fra plikten til å ha energiattest.

For nyoppført bolig eller bygning som selges stilles det krav til kompetanse for å energimerke og foreta registreringen av boligen eller bygningen, jf. §§ 12 siste ledd og 18 andre ledd.

Første ledd fastsetter at kravet om å legge frem energiattest før avtale om salg blir inngått, er pålagt eieren av boligen eller bygningen. Formålet med bestemmelsen er å sikre at informasjonen i energiattesten er tilgjengelig for kjøper før kjøper fatter en beslutning.

I de tilfeller selger ikke legger frem energiattest før avtale inngås, vil dette kunne være en mangel som kan gi kjøper grunnlag for misligholdsbeføyelser etter privatrettslige regler.

Andre ledd stiller krav til markedsføringen. Dersom salget blir markedsført, skal energiattesten være en del av markedsføringen. I de fleste tilfeller vil det utarbeides et prospekt for boligen eller bygningen, og her bør energiattesten inngå, enten som helhet eller med gjengivelse av hovedinnholdet. Likeså er det ønskelig at energi- og oppvarmingsmerket blir brukt i salgsannonser for å fremheve dette aspektet ved bygningen eller boligen.

Tredje ledd fastsetter at kravet til å fremlegge energiattest kun gjelder ved overdragelser med grunnlag i frivillig salg. Reglene har dermed et snevrere anvendelsesområde enn avhendingsloven som gjelder for overdragelse som følge av frivillig salg, bytte eller gave, jf. avhendingsloven § 1-1. Det foreligger heller ikke krav til å fremlegge energiattest ved eiendomsoverføring ved for eksempel tvangssalg, arv eller odel. Et dødsbo som på ordinært vis selges, er derimot omfattet av plikten.

2.6 Til § 6 Energiattest ved utleie av boliger eller bygninger

Denne paragrafen er parallell til § 5, og beskriver plikt til å ha energiattest ved utleie.

For nyoppført bolig eller bygning som leies ut stilles det krav til kompetanse for å energimerke og foreta registreringen av boligen eller bygningen, jf. §§ 12 siste ledd og 18 andre ledd.

Ettersom alle yrkesbygg over 1000 m² skal energimerkes, vil for eksempel de fleste hotell hvor rom er midlertidig til utleie være energimerket, jf. § 8. Arealgrensen på 50 m², jf. § 9 første ledd bokstav a gjelder tilsvarende for utleie som for salg.

Første ledd fastsetter at eier skal legge frem energiattest for leietaker før avtale om utleie av bolig eller bygning blir inngått. Som utleie av bolig regnes avtale om bruksrett av boliger og bygninger mot vederlag.

Energiattestens innhold skal være tilgjengelig når interessentene vurderer om de skal inngå leiekontrakt. Plikten til å ha energiattest ved utleie av boliger eller bygninger gjelder ikke for leieavtaler inngått før forskriftens ikrafttredelse.

Andre ledd stiller krav til markedsføringen. Dersom utleie blir markedsført, skal energiattesten være en del av markedsføringen. Typisk skal energi- og oppvarmingsmerket gjengis i prospekter og annen informasjon som utarbeides for leieforholdet.

Tredje ledd angir mulighetene for i visse tilfeller å legge frem en energiattest for en representativ bolig i en bygning. For bygninger som utelukkende består av utleieboliger kan slike bygninger oppfylle merkeplikten ved å ha energiattest for en representativ leilighet i blokken. Energiattesten må da følges av et skriv hvor eieren godtgjør at den er gjennomført for en leilighet som anses representativ for hele blokken.

Fjerde ledd fastsetter at utleie av boliger i en kortere periode enn fire måneder er unntatt kravet om å fremlegge energiattest. Dersom utleie, eventuelt inkludert egen bruk av boligen, strekker seg utover fire måneder vil boligen derimot omfattes av plikten. Utleier kan uansett på frivillig basis benytte energimerking i sin markedsføring.

2.7 Til § 7 Energiattest ved ferdigstillelse av nye boliger eller bygninger

Formålet med paragrafen er å sikre at alle nye boliger og bygninger, og boliger og bygninger som gjennomgår hovedombygging har en energiattest.

For nyoppført bolig eller bygning stilles det krav til kompetanse for å energimerke og foreta registreringen av boligen eller bygningen, jf. §§ 12 siste ledd og 18 andre ledd.

Første ledd fastsetter at eier skal ha energiattest for nyoppført bolig eller bygning, før ferdigstillelse. I de aller fleste tilfelle blir en bolig eller bygning som er ny solgt før den blir tatt i bruk. Disse prosjektene vil dermed ha merkeplikt etter forskriftens § 5, og i noen tilfeller § 6. § 7 hjemler merkeplikten for de boliger og bygninger som ikke omfattes av §§ 5 og 6. Så lenge salg og utleie ikke inngår, skal energiattesten ikke legges frem for noen, med unntak av de tilfeller hvor NVE utøver tilsyn med ordningen.

Intensjonen er at energimerking av nybygg skal skje parallelt med at utbygger vurderer hvordan man kan oppfylle byggeforskriftenes energikrav. NVEs energimerkesystem er utformet slik at det er rasjonelt å utføre disse beregningene på samme tidspunkt og med i hovedsak de samme data.

Andre ledd fastsetter at i tilfeller hvor en eksisterende bolig eller bygning blir bygget om, gjelder plikten til ha en energiattest i de tilfeller hvor endringen i bygningsmassen blir å vurdere som hovedombygging, jf. plan og bygningsloven.

2.8 Til § 8 Energiattest for yrkesbygg over 1000 m²

Yrkesbygg med over 1000 m² oppvarmet bruksareal skal alltid ha en gyldig energiattest. Det stilles ikke krav til energimerking av yrkesbygninger med mindre enn 1000 m² oppvarmet bruksareal, så sant bygningen ikke selges, leies ut eller er nye, jf. §§ 5-7.

Første ledd fastsetter at yrkesbygg med bruksareal på mer enn 1000 m² skal ha en energiattest. Arealgrensen gjelder for bygningen som helhet. Arealgrensen på 1000 m² referer seg til oppvarmet bruksareal jf. NS 3490, Areal- og volumberegning av bygninger. Bruksareal er det areal som ligger innenfor bygningens yttervegger. Sjakter, kanaler, skillevegger osv. inngår i bruksarealet. Areal som ikke er varmet opp, skal ikke regnes med i vurderingen av om en bygning ligger over arealgrensen.

For yrkesbygg som er sammensatt av deler som tilhører ulike bygningskategorier, skal hver del merkes for seg, selv om arealgrensen gjelder bygningen som helhet. For eksempel skal en bygning med forretninger i første etasje og kontorer i etasjene over, ha en energiattest for forretningsdelen og en for kontordelen.

Andre ledd fastsetter at energiattesten, eller et sammendrag av denne, skal være oppslått og typisk henges synlig i resepsjonen eller hovedinngangen til bygningen. Dersom bygningen har flere innganger bør energiattesten plasseres der det er størst trafikk. Dersom en bygning brukes for mange ulike formål, skal energiattesten som et minimum plasseres der annen offentlig informasjon om bygningen, er plassert. Kravet om å ha en synlig energiattest gjelder likevel ikke enkeltforretninger i større forretningsbygg.

Det er ikke stilt krav til hvordan sammendraget av energiattesten skal se ut og eier kan selv avgjøre om selve attesten eller et sammendrag skal henges opp.

2.9 Til § 9 Unntak fra plikten til å ha energiattest

§ 9 angir i hvilke tilfeller plikten til å ha energiattest etter §§ 5 til 8 likevel ikke gjelder. Det følger videre av § 16 siste ledd at unntakene i § 9 første ledd bokstav f, g og h, samt andre ledd, også gjelder for energivurdering av tekniske anlegg.

NVE vil i tillegg til unntaksbestemmelsene i forskriften kunne benytte dispensasjonsmuligheten som ligger i energilovforskriften.

Første ledd bokstav a fastsetter at frittstående bygninger eller boliger mindre enn 50 m² ikke skal energimerkes. Plikten til å energimerke inntretr således ved samme arealgrense som er innført for energikrav etter forskrift om krav til byggverk og produkter i byggverk 22. januar 1997 nr. 33 (TEK). Leiligheter under 50 m² er unntatt merkeplikten.

Første ledd bokstav b fastsetter at yrkesbygg i de fleste tilfeller skal merkes som helhet, og ikke hver seksjon for seg, slik tilfellet er for boliger. Felles merking av flere seksjoner forutsetter at disse har et felles vannbårent eller luftbårent oppvarmingssystem. Målet er at plikten skal gjelde yrkesbygg som helhet når de representerer bare en bygningskategori og når de har felles vannbårent eller luftbårent varmesystem. Hvis de ikke har slikt felles varmesystem, skal hver seksjon merkes for seg. De fleste yrkesbygg vil ha en eier og skal dermed merkes som helhet (eller etter bygningskategori).

Første ledd bokstav c fastsetter at eldre bygninger som benyttes til gudstjenester og andre religiøse formål er unntatt fra plikten til å ha energiattest.

Første ledd bokstav d fastsetter at vernede bygninger er unntatt fra plikten til å ha energiattest.

Første ledd bokstav e fastsetter at museumsbygninger og andre bygninger av kulturhistorisk verdi er unntatt fra plikten til å ha energiattest.

Første ledd bokstav f fastsetter at driftsbygninger i landbruket er unntatt fra plikt til å ha energiattest.

Første ledd bokstav g innebærer at industrianlegg og verksteder i noen tilfeller vil kunne unntas fra merkeplikten. Unntaket i bokstav g skyldes at noen bygninger huser prosesser som er så energikrevende at det får betydning for energibruken til drift av bygningen.

Første ledd bokstav h innebærer at boliger og bygninger som etter avtale selges for nedrivning er unntatt fra plikten til å ha energiattest. I slike tilfeller vil ikke boligens eller bygningens energitilstand være av betydning for den aktuelle kjøper.

Andre ledd fastsetter at dersom over halvparten av det samlede areal i en bygning brukes til formål som nevnt i § 9, er bygningen som helhet unntatt fra kravet om energimerking. Det må gjøres en konkret vurdering i det enkelte tilfelle om en bygning er omfattet av forskriften eller ikke. Det er eier selv som må gjøre denne vurderingen.

2.10 Til § 10 Beregningsmetoder for og utstedelse av energiattesten

§ 10 angir beregningsmåtene for energimerket. Bestemmelsen retter seg mot NVE og stiller krav til energimerkesystemet.

Første ledd fastsetter at energimerket skal beregnes i samsvar med beregningsmetodene i standarden NS 3031.

NS 3031 gir ikke klar anvisning for hvordan man skal beregne fjernkjøling og frikjøling. Det åpnes derfor for at bygninger med fjernkjøling kan forutsette at kjølebehovet dekkes av lokal kjøleinstallasjon.

Andre ledd angir at vurderingsgrunnlaget for boligen eller bygningens energitilstand er levert energi.

Tredje ledd fastsetter at andre beregningssystemer kan benyttes til registrering av informasjon og beregning, så fremt disse kan beregne energitilstanden i samsvar med NS 3031, er validert i henhold til denne standarden og kan overføre de nødvendige data til NVEs energimerkesystem.

Der standarden krever dynamisk beregning, er det en forutsetning at eksterne beregningssystemer benyttes.

Fjerde ledd fastsetter at eier må kunne dokumentere grunnlaget for beregningene der eksterne systemer er brukt.

Femte ledd fastsetter at oppvarmingsanlegg som åpenbart er beregnet for et mindre antall bygninger kan vurderes på samme måte som om anlegget lå innenfor den aktuelle bygningen. Slik beregning forutsetter en avtale mellom de aktuelle bygningseiere, slik at de data som oppgis for beregningen av energitilstanden for de enkelte bygningene også til sammen gir et dekkende bilde av situasjonen, for eksempel at produksjon og eksport av varme fra en bygning tilsvarer samtidig behov og import i en annen bygning. Et begrenset antall boliger eller bygninger kan for eksempel være fire til fem boliger. Det åpnes også for at et varmesystem som leverer varme til bygninger med samme eier, og uten å selge varme til eksterne parter, kan anses å være innenfor bygningens systemgrense.

Sjette ledd fastsetter at ytterligere forutsetninger og grenseverdier for beregningen fastsettes av NVE. NVE vil offentliggjøre sentrale forutsetninger og grenseverdier for beregningen på www.energimerking.no.

2.11 Til § 11 Innholdet i energiattesten

§ 11 angir energiattestens innhold.

Energiattesten gir en samlet fremstilling av de egenskaper ved bygningen, oppvarmingsløsningen og ventilasjonssystemet som har størst betydning for bygningens behov for levert energi ved et standardisert bruksmønster.

Bokstav a fastsetter at energiattesten skal inneholde et energimerke. Energimerket er bokstavkarakteren som gjengir resultatet av beregningen etter § 10. Energimerkesystemet fastsetter karakter og utsteder energiattesten.

Bokstav b fastsetter at energiattesten skal inneholde en tiltaksliste. Tiltaksliste skal gi oversikt over mulige energieffektiviseringstiltak. Tiltakene i tiltakslisten skal være mest mulig konkrete. Der en ekspert har gjennomført energimerkingen, vil tiltakslisten være basert på dennes skjønn. Ved selvangivelse uten ekspert, vil tiltakslisten bli generert i energimerkesystemet ut fra de data som er registrert.

Bokstav c fastsetter at energiattesten skal inneholde et oppvarmingsmerke. Oppvarmingsmerket inneholder en vurdering av bygningens oppvarmingsystem, dvs. system for oppvarming av rom, varmt vann og ventilasjonsluft. Det vises til punkt 1.12.2 for en nærmere forklaring av oppvarmingsmerket.

Bokstav d fastsetter at energiattesten skal inneholde dokumentasjon av de mest sentrale faktiske opplysninger utregningen bygger på. I energiattesten vil et utvalg av grunnlagsdata være skrevet inn. Eier av bolig eller bygning vil kunne gå gjennom data som er registrert i NVEs database ved å hente opp den aktuelle energiattesten i energimerkesystemet. Eieren er ansvarlig for at opplysningene er riktige.

Bokstav d fastsetter at målt energi for yrkesbygninger som er i drift skal oppgis for de siste tre årene.

2.12 Til § 12 Registrering for energiattest

§ 12 angir hvilke krav som gjelder for registrering av energiattesten. Gyldig energiattest kan kun utstedes av NVEs energimerkesystem.

Første ledd fastsetter at eieren av boligen eller bygningen er ansvarlig for at nødvendig og korrekt informasjon blir registrert i energimerkesystemet slik at energiattest kan utstedes av NVE.

Andre ledd fastsetter at eieren kan utpeke en annen til å foreta registreringen, men eieren vil stå ansvarlig for at registreringen er foretatt. Når eieren har gitt en annen part i oppdrag å gjennomføre energimerkingen, så blir dette registrert på energiattesten.

Tredje ledd fastsetter at det for alle yrkesbygg og nye boliger og bygninger stilles krav om kompetanse og en mer detaljert angivelse av data. Kompetansekravet refererer seg til den som eieren utpeker eller eieren selv, dersom eieren selv skal foreta registreringen.

2.13 Til § 13 Plikt til å gjennomføre energivurdering av tekniske anlegg

Energivurdering av tekniske anlegg er det andre hovedelementet i energimerkeordningen.

Første til tredje ledd fastsetter at kravet til energivurdering av tekniske anlegg er begrenset til anlegg over en viss størrelse. Energivurdering etter første ledd skal gjennomføres hvert fjerde år, mens energivurdering etter tredje ledd skal gjennomføres hvert andre år.

Eieren har ansvar for at energivurderingen blir gjennomført, men må overlate til tredjepart i oppdrag å utføre energivurderingen dersom eier selv ikke har kompetansen, jf. § 19. § 14 beskriver det minimum som skal inngå i rapporten.

Til klimaanlegg hører varmepumpeanlegg når disse er koblet til et ventilasjons- eller kjøleanlegg.

Fjerde og femte ledd fastsetter at energivurderingen krever at det er installert og tatt i bruk måleutstyr på noen anlegg. Det er angitt hva slags fast måleutstyr som alle kjelanlegg og klimaanlegg skal ha montert for avlesning under energivurderingen. Slikt måleutstyr er vanlig for nye anlegg, men kan være nødvendig å installere for eldre anlegg.

Sjette ledd fastsetter at bygninger som er unntatt fra plikten til energivurdering følger av § 9 første ledd bokstav f, g og h og andre ledd.

Boligblokker med felles tekniske anlegg er omfattet av plikten til å gjennomføre energivurdering.

2.14 Til § 14 Utarbeidelse av rapport fra energivurdering

§ 14 angir det minimum som rapporten fra energivurderingen skal omfatte.

Rapporten skal blant annet bestå av beskrivelse av anleggets tilstand og en tiltaksliste over hva som er aktuelle forbedringstiltak.

NVE har tilgjengeliggjort en mal for gjennomføring av energivurdering etter de tre aktuelle ordningene. Malen finnes på www.energimerking.no. Malen vil bestå av et regneark som kan lastes ned og brukes fritt på lokale datamaskiner, og en veiledning for bruken av dette. Bruken av denne malen vil sikre at plikten etter denne forskriften er oppfylt og vil gjøre det enkelt å sammenligne data fra ulike anlegg.

Dersom eieren har, og ønsker å bruke, andre verktøy for samme formål, er det adgang til det såfremt dette sikrer en registrering av data i henhold til forskriftskravet, og vurdering av disse. Eksempelvis kan følgende typer systemer dekke noe eller hele det foreskrevne innholdet:

- Energioppfølgingssystemer (EOS), sentrale driftskontroll systemer (SD-anlegg)
- Forvaltnings-, drifts- og vedlikeholdssystemer (FDV-systemer)
- Servicerapporter

Med andre formater for rapportering, skal data og vurderinger gis på sammenlignbart nivå med NVEs mal.

2.15 Til § 15 Krav til gjennomføring av energivurdering

§ 15 angir hvilke krav som gjelder til gjennomføring av energivurderingen.

For å sikre rasjonelle rutiner for anleggseiere, er det i praksis lagt opp til at energivurderingene kan utføres av det samme personell som allerede er engasjert i ettersyn, drift og vedlikehold, forutsatt at de har den nødvendige kompetanse, jf. § 19.

I de tilfeller funksjonskontroll utføres av annet personell eller til annen tid enn energivurderingen, kan resultatet av funksjonskontrollen benyttes i energivurderingen, såfremt den ikke er mer enn to år gammel.

Befaring av anlegget hvert fjerde år, jf. §§ 13 andre ledd og 15, kan ikke oppfattes som et tilstrekkelig nivå for faglig oppfølging.

2.16 Til § 16 Engangsvurdering av eldre varmeanlegg

Engangsvurderingen av eldre varmeanlegg kommer i tillegg til både energivurdering av kjelanlegg og energimerking av bygninger.

Første og andre ledd fastsetter at eier plikter å gjennomføre og utarbeide en rapport fra engangsvurdering av varmeanlegg som er eldre enn 15 år. Det vil være behov for de samme data og de samme vurderinger som ordinær kjelvurdering krever og det vil i tillegg være behov for meget god oversikt over bygningens samlede energibehov for å kunne vurdere anleggets dimensjonering. Gjennom energimerkesystemets database vil rapporter fra de ulike ordningene være tilgjengelig. I tillegg vil det for mange anleggseiere være rasjonelt om disse energivurderingene og energimerkingen kan gjennomføres samtidig og med noe av det samme personelle.

Eieren har ansvar for at energivurderingen blir gjennomført, men må overlate til tredjepart i oppdrag å utføre energivurderingen dersom eier selv ikke har kompetansen, jf. § 19.

Tredje ledd fastsetter at bygninger som er unntatt fra plikten til energivurdering følger av § 9 første ledd bokstav f, g og h og andre ledd.

2.17 Til § 17 Registrering av energivurdering

Første ledd fastsetter at rapporten fra energivurderingen av tekniske anlegg og fra engangsvurderingen av eldre varmeanlegg skal lagres i NVEs energimerkesystem. Rapporten fra energivurdering av anleggene er primært et dokument for eieren av anleggene og er hans eventuelle dokumentasjon overfor tredjepart. Rapporten skal likevel registreres i NVEs energimerkesystem som en oppfyllelse av plikten. Dette gjør også rapporten tilgjengelig for eieren, eller senere eiere, i ettertid.

Andre ledd fastsetter at den som er ansvarlig for energivurderingen og opplasting av rapporten til energimerkesystemet, må tilfredsstillere kompetansekravene, angitt i § 19. I de tilfeller eier tilfredsstiller kompetansekravene i § 19, kan eier registrere rapporten selv.

2.18 Til § 18 Kompetansekrav til å utføre energimerking

§ 18 angir i hvilke tilfeller det stilles kompetansekrav for å utføre energimerking.

Første ledd fastsetter hvilke kompetansekrav som stilles for energimerking av yrkesbygg. For energimerking av yrkesbygninger er det nødvendig med faglig innsikt og erfaring for å kunne finne de relevante data og for å kunne anbefale tiltak for forbedring. Det angitte kompetansekravet er et minimumsnivå.

Kompetansekravet utelukker ikke at andre personer, f.eks. i samme foretak, kan utføre deler av oppdraget, så lenge den ansvarlige har den aktuelle kompetansen.

Andre ledd fastsetter hvilke kompetansekrav som stilles for energimerking av nye boliger og bygninger. For nye boliger og bygninger stilles det kompetansekrav som sammenfaller med kravene til ansvarlig prosjekterende i hht. plan- og bygningsloven, forskrift om godkjenning av foretak for ansvarsrett (GOF). I tiltaksklasse 1, tilsvarende småhus, er det krav om mesterbrevsutdanning eller teknisk fagskole med fire års relevant arbeidspraksis. I tiltaksklasse 2, tilsvarende boligblokker, er det krav om eksamen fra ingeniørhøyskole og seks års arbeidspraksis.

For boliger og bygninger som ikke er nye kan eieren selv energimerke sin bolig ved å oppgi data over internett. Det stilles ikke kompetansekrav til den som gjennomfører merkingen, men det er intet i veien for at boligeier kan engasjere en ekspert.

Tredje ledd stiller krav til dokumentasjon av kompetansen. Det påligger den som gjennomfører energimerking av slike bygninger å kunne dokumentere slik kompetanse overfor NVE, kjøper eller leietaker på forespørsel.

2.19 Til § 19 Kompetansekrav til å utføre energivurdering

Den som er ansvarlig for energivurderingen må tilfredsstillere kompetansekravene angitt i § 19. Det er mulig å gjennomføre energivurderingen med et team av medarbeidere, så lenge den ansvarlige har den aktuelle kompetansen.

Første ledd fastsetter kompetansekrav for å gjennomføre energivurderingen. Med godkjent yrkesfaglig utdanning i relevant fagretning menes at denne utdanningen skal ha godkjenning fra Norsk organ for kvalitet i utdanningen (NOKUT), eller tilsvarende.

Andre ledd stiller krav til dokumentasjon av kompetansen. Det påligger den som gjennomfører energivurdering av slike anlegg å kunne dokumentere slik kompetanse overfor NVE som tilsynsmyndighet.

2.20 Til § 20 Register

Første ledd pålegger NVE en plikt til å ha et register for opplysninger om energimerking og energivurdering av tekniske anlegg.

Energimerkesystemet vil sikre at utstedelsen av energiattesten skjer fra ett sted og at både energiattesten og rapportene fra energivurdering blir lagret i en felles database.

Andre ledd angir hvilken informasjon registeret skal inneholde. For å vite at det er eieren, eller den han har delegert oppgaven til, som har lagt inn informasjon i energimerkesystemet, vil eierens fødselsnummer eller bedriftens organisasjonsnummer bli lagret i energimerkesystemet. Eierens fødselsnummer eller bedriftens organisasjonsnummer vil ikke fremgå av energiattesten. Opplysningene vil bli håndtert i tråd med personopplysningsloven.

Tredje ledd fastsetter hvilken informasjon i registeret som skal være tilgjengelig for eier. Energiattesten og rapporten fra energivurderinger er dokumenter som eieren selv er ansvarlig for å legge frem, f.eks. ved salg, og ellers kan bruke slik man ønsker. Eier kan selv hente ut attesten fra energimerkesystemet.

Eventuelle innsynsbegjæringer vil måtte behandles på vanlig måte etter offentleglova.

Fjerde ledd angir hvilke formål registeret i tillegg kan brukes til. Opplastingen av energivurderingen er en dokumentasjon av at energivurderingen er gjennomført, som også gir mulighet for kontroll under tilsyn og mulighet for statistisk bearbeiding.

2.21 Til § 21 Overtredelsesgebyr

NVE har i energilovforskriften hjemmel til å føre tilsyn med at pliktene i denne forskriften overholdes, jf energilovforskriften § 7-2. Energimerkeforskriften § 21 gir NVE hjemmel til å ilegge overtredelsesgebyr ved brudd på de viktigste paragrafene i denne forskriften, jf. også energiloven § 7-7.

NVE kan få kjennskap til overtredelse av reglene ved eget tilsyn eller ved at brukerne gjør NVE oppmerksom på regelbrudd ved klage eller på annen måte. NVE har funnet det naturlig å ha en reaksjonsmulighet knyttet til pliktreglene i §§ 4 til 8 og 12 til 17. Adgangen til å ilegge overtredelsesgebyr anses som et viktig reaksjonsmiddel å ha til rådighet for en effektiv gjennomføring av energimerkeordningen

2.22 Til § 22 Ikrafttredelse og overgangsbestemmelser

Første ledd fastsetter at forskriften trer i kraft 1. januar 2010 samtidig som energilovens kapittel 8 (Energitilstand i bygninger) i vesentligste trer i kraft.

Andre ledd fastsetter at plikten til å ha energiattest for boliger og bygninger som omfattes av §§ 5 til 7, først gjelder fra 1. juli 2010. Det er først fra 1. juli. 2010 at det vil være obligatorisk med energiattest ved salg, utleie eller oppføring av boliger og bygninger. Dersom eier likevel tar ut en energiattest før 1. juli.2010 vil denne være gyldig på vanlig måte og kunne brukes for eksempel i forbindelse med salg også etter 1. juli.2010. Yrkesbygg omfattes også av §§ 5 til 7. I den grad disse selges, leies ut eller ferdigstilles

inntretr plikten til å ha en energiattest fra 1. juli 2010 på lik linje med andre boliger og bygninger.

For yrkesbygg over 1000 m² gjelder lovens § 8-4. I *tredje ledd* innføres det en overgangsperiode på to år for at energimerkingen etter forskriftens § 8 skal være gjennomført. Dette på grunn av tilgang til personell som oppfyller kompetansekravene, i tillegg til behovet for å tilpasse seg ordningen.

Lovens § 8-5 Energivurdering av tekniske anlegg i yrkesbygninger og offentlige bygninger trer i kraft 1. januar 2010. *Fjerde og femte ledd* fastsetter en overgangsperiode for gjennomføring av energivurdering av tekniske anlegg etter forskriftens §§ 13 og 16. For disse energivurderingene vil det ikke være mulig å gjennomføre energivurderingen uten å gi en overgangsperiode på grunn av tilgang til personell som oppfyller kompetansekravene, i tillegg til behovet for å tilpasse seg ordningen. For energivurdering av tekniske anlegg og eldre anlegg er overgangsperioden satt til to år, men for nyere tekniske anlegg installert etter 1. januar 2009 skal første energivurdering være gjennomført innen fem år etter ikrafttredelse av forskriften.

3 Forskriftstekst

Fastsatt av Norges vassdrags- og energidirektorat 18. desember 2009 med hjemmel i lov 29. juni 1990 nr. 50 om produksjon, omforming, overføring, omsetning, fordeling og bruk av energi m.m. §§ 8-1 og 8-5, jf. EØS-avtalen vedlegg IV nr. 17 (Rdir 2002/91/EF).

KAPITTEL 1 Innledende bestemmelser

§ 1 *Formål*

Forskriften skal bidra til å sikre informasjon til markedet om boliger, bygningers og tekniske anleggs energitilstand og mulighetene for forbedring, for derigjennom å skape større interesse for konkrete energieffektiviseringstiltak, konkrete tiltak for omlegging til fornybare energikilder, og gi en riktigere verdsetting av boliger og bygninger når disse selges eller leies ut.

Energivurdering av kjeler og klimaanlegg skal bidra til at slike anlegg fungerer effektivt og med minimal miljøbelastning.

§ 2 *Virkeområde*

Forskriften regulerer energimerking av boliger og bygninger og energivurdering av tekniske anlegg i boliger og bygninger, hvis ikke annet er fastsatt.

Denne forskriften kan ikke fravikes ved avtale.

§ 3 *Definisjoner*

I denne forskriften menes med:

- a) bygning: en konstruksjon med tak, vegger og tekniske installasjoner som er varig forbundet med grunnen, der det brukes energi for å påvirke inneklimaet. Som bygning regnes også del av slik konstruksjon som er utformet eller endret for separat bruk. Som bygning regnes også brakker og andre midlertidige bygninger når disse planlegges benyttet i mer enn to år,
- b) bolig: en bygning eller del av en bygning som utgjør en egen boenhet,
- c) yrkesbygg: en bygning eller del av bygning som utgjør en selvstendig enhet, og som ikke benyttes til boligformål,
- d) tekniske anlegg: kjeler som er oppvarmet med fossilt brensel, varmeanlegg med kjeler og klimaanlegg i bygninger,
- e) kjeler: en kombinasjon av kjelbeholder, brenner, pumpe og automatikk som er konstruert for å overføre forbrenningsvarme til et vann- eller luftbasert oppvarmingssystem,
- f) varmeanlegg med kjele: kjelanlegget sammen med varmedistribusjonsanlegget til oppvarming av rom og tappevann,
- g) klimaanlegg: en kombinasjon av alle komponenter som er nødvendige for en form for luftbehandling, hvor temperaturen kontrolleres eller senkes, inkludert anlegg med regulering av ventilasjon, fukt og luftrensing,
- h) eier av bolig eller bygning:
1. den som har grunnbokshjemmel, jf. lov om tinglysing av 7. juni 1935 nr. 2 § 14
 2. eier av sameieandel i bebygd eiendom med tilknyttet enerett til bruk av en av flere boliger eller andre bruksenheter i eiendommen, jf. lov om eierseksjoner av 23. mai 1997 nr. 31 §
 3. andelseier, jf. lov om burettslag av 6. juni 2003 nr. 39 § 1-1
 4. andelseier, jf. lov om bustadbyggjelag av 6. juni 2003 nr. 38 § 4-1
 5. eier av aksje med tilknyttet borett, jf. lov om burettslag av 6. juni 2003 nr. 39 § 1-4,
- i) energiattest: en attest som består av et energimerke, en tiltaksliste for mulige energieffektiviseringstiltak, et oppvarmingsmerke og dokumentasjon av de faktiske opplysningene utregningen bygger på, utstedt av NVEs energimerkesystem.

Kapittel II Energimerking av boliger og bygninger

§ 4 Plikt til å ha energiattest

Eier skal sørge for at bolig eller bygning har energiattest i tilfeller som nevnt i §§ 5 til 9.

Energiattesten er gyldig i 10 år fra dato for utstedelse, eller inntil ny energiattest er utstedt.

§ 5 Energiattest ved salg av boliger eller bygninger

Eier skal legge frem energiattest for kjøper, før avtale om salg av boligen eller bygningen blir inngått.

Dersom salg av bolig eller bygning markedsføres, skal energiattesten være en del av denne markedsføringen.

Bestemmelsen gjelder kun ved frivillig salg.

§ 6 Energiattest ved utleie av boliger eller bygninger

Eier skal legge frem energiattest for leietaker, før avtale om utleie av bolig eller bygning blir inngått.

Dersom utleie av boligen eller bygningen markedsføres, skal energiattesten være en del av denne markedsføringen.

Dersom en bygning utelukkende består av utleieboliger, kan plikten i første og andre ledd oppfylles ved å legge frem energiattest for en representativ bolig i bygningen.

Bestemmelsen gjelder ikke for utleie av bolig og fritidsbolig som blir benyttet mindre enn fire måneder i året.

§ 7 Energiattest ved ferdigstillelse av nye boliger eller bygninger

Eier skal ha energiattest for nyoppført bolig eller bygning, før ferdigstillelse, jf. forskrift om saksbehandling og kontroll i byggesaker av 24. juni.2003 nr 749.

Likestilt med nyoppført bolig eller bygning er hovedombygging av eksisterende bolig eller bygning, jf. plan- og bygningsloven av 27. juni 2008 nr. 71.

§ 8 Energiattest for yrkesbygg over 1000 m²

Yrkesbygg med mer enn 1000 m² oppvarmet bruksareal skal ha energiattest. Yrkesbygg som er sammensatt av deler som tilhører ulike bygningskategorier, skal ha energiattest for hver enkelt del.

Yrkesbygg med mer enn 1000 m² oppvarmet bruksareal skal ha energiattesten eller et sammendrag av denne, synlig oppslått for brukerne av bygningen.

§ 9 Unntak fra plikten til å ha energiattest

Følgende boliger og bygninger er unntatt fra plikten til å ha energiattest:

a) frittstående bygninger, boliger eller selvstendig enhet i bolig, med bruksareal

mindre enn 50 m²,

- b) selvstendig enhet i yrkesbygg hvor flere enheter har felles varmeanlegg,
- c) eldre bygninger som benyttes til gudstjenester eller andre religiøse formål,
- d) vernede bygninger, jf. kulturminneloven av lov 9. juni 1978 nr. 50 og plan- og bygningsloven av 27. juni 2008 nr. 71,
- e) museumsbygninger og andre bygninger av kulturhistorisk verdi,
- f) driftsbygninger i landbruket,
- g) industrianlegg og verksteder der energibruken er avhengig av den aktuelle prosessen,
- h) bolig eller bygning som etter avtale selges for nedrivning.

Dersom over halvparten av det samlede areal i en bolig eller bygning brukes til formål som nevnt i denne paragrafen, er boligen eller bygningen som helhet unntatt fra plikten i denne forskriften.

§ 10 *Beregningsmetoder for og utstedelse av energiattest*

Energimerket skal beregnes i samsvar beregningsmetodene i standarden NS 3031.

Vurderingsgrunnlaget for energimerket er levert energi. Med levert energi menes i denne forskriften summen av energi som blir levert til å dekke bygningens samlede energibehov inkludert systemtap, jf. NS 3031.

Utstedelse av energiattesten skal skje med NVEs energimerkesystem. Andre beregningssystemer kan benyttes til registrering av informasjon og beregning, så fremt disse kan beregne energitilstanden i samsvar med NS 3031, er validert i henhold til denne standarden og kan overføre de nødvendige data til NVEs energimerkesystem.

Ved bruk av eksterne systemer skal eier kunne legge frem dokumentasjon av grunnlaget for beregningen på forespørsel fra tilsynsmyndigheten eller i forbindelse med markedsføring.

Et oppvarmingssystem anses å være innenfor bygningens systemgrense dersom det kun forsyner et begrenset antall bygninger, eller varmen leveres innenfor samme virksomhet uten eksternt salg.

Ytterligere forutsetninger og grenseverdier for beregningen fastsettes av NVE. Sentrale forutsetningene og grenseverdier for beregningen skal offentliggjøres.

§ 11 *Innholdet i energiattest*

Energiattest skal inneholde:

- a) Et energimerke som skal gjengi resultatet av beregningen etter § 10 i form av en karakterskala fra A til G, hvor A er beste karakter. Karakteren gir en indikasjon på om

boligen eller bygningen har et høyt eller lavt energibehov sammenlignet med andre boliger og bygninger innen samme bygningskategori. Karakter A kan ikke gis uten at det er gjennomført tetthetskontroll av boligen eller bygningen.

- b) En tiltaksliste som skal gi oversikt over mulige energieffektiviseringstiltak. For nye boliger og bygninger er tiltaksliste ikke påkrevet.
- c) Et oppvarmingsmerke som skal gi informasjon om i hvilken grad det vil være mulig å dekke varmebehovet i bolig eller bygning med andre energikilder enn elektrisitet, olje og gass.
- d) Dokumentasjon av de mest sentrale faktiske opplysninger utregningen bygger på.
- e) For yrkesbygning som er i drift, skal målt energibruk for de tre siste år oppgis.

§ 12 Registrering for energiattest

Eier av bolig eller bygning plikter å sørge for at nødvendig og korrekt informasjon blir registrert i energimerkesystemet slik at energiattest kan utstedes av NVE.

Registreringen gjøres av eieren selv eller den eieren gir fullmakt.

For yrkesbygg og nye boliger og bygninger som omfattes av §§ 5 til 8 gjelder kompetansekravene som stilles i § 18 for gjennomføring av registreringen.

Kapittel III Energivurdering av tekniske anlegg

§ 13 Plikt til å gjennomføre energivurdering av tekniske anlegg

Eier plikter å gjennomføre en energivurdering av tekniske anlegg når det i bygningen er:

- a) en kjel for fossilt brensel og det oppvarmede bruksareal er over 400 m², eller
- b) et klimaanlegg og det oppvarmede bruksareal er over 500 m².

Energivurderingen etter første ledd skal gjennomføres hvert fjerde år.

For kjeler med kapasitet til å dekke over 2000 m² oppvarmet bruksareal, og som fyres med olje skal energivurderingen gjennomføres hvert andre år.

Eier av kjeler med kapasitet til å dekke over 400 m² oppvarmet bruksareal må ha installert brenselmengdemåler på anlegget.

Eier av kjelanlegg og klimaanlegg må ha installert energimåler på anlegget der mobilt måleutstyr ikke er tilstrekkelig for å måle medgått energi. Både nødvendig energi til å drive anlegget samt produsert varmeenergi eventuelt kjøleenergi i anlegget skal måles.

Unntakene i § 9 første ledd f til h og andre ledd, gjelder tilsvarende etter denne bestemmelsen.

§ 14 *Utarbeidelse av rapport fra energivurdering*

Det skal utarbeides en rapport etter energivurderingen av tekniske anlegg. Eieren plikter på forespørsel fra NVE og interesserte kjøpere eller leietakere å vise frem rapporten. Rapporten fra energivurderingen skal minimum ha følgende innhold:

- a) bygningsidentifikasjon, herunder navn på eier
- b) beskrivelse av det tekniske anlegget
- c) sammendrag av energivurderingen med angivelse av avvik fra normalsituasjonen. Energivurderingen skal omfatte tekniske data, dokumentasjon av anlegget og dets driftsopplegg, anleggets funksjon og dimensjonering
- d) dokumentasjon av registrerte data
- e) tiltaksliste med anbefalinger om forbedringer av bygningens energitilstand
- f) underskrift og opplysninger om den som er ansvarlig for vurderingen
- g) generell informasjon om energivurderingsrapporten

§ 15 *Krav til gjennomføring av energivurdering*

Energivurdering etter §§ 13 og 16 skal gjennomføres ved en fysisk befaringsgang av anlegget og gjennomgang av foreliggende dokumentasjon.

Registreringen av data kan skje med annet datautstyr og dataprogram, så fremt registrering, vurdering og rapportering skjer på sammenlignbart nivå med det NVE har lagt til rette for i sitt skjema. Den som gjennomfører energivurderingen plikter å bruke nødvendig måleutstyr.

Energivurderingen må skje av en person som tilfredsstillende de kompetansekrav som stilles i § 19.

§ 16 *Engangsvurdering av eldre varmeanlegg*

Eieren plikter å gjennomføre engangsvurdering av et varmeanlegg når dette har en kjel, basert på fossilt brensel, som er eldre enn 15 år, og som leverer varme til et oppvarmet bruksareal på mer enn 400 m². Engangsvurderingen skal omfatte både kjelens virkningsgrad, varmedistribusjonsanleggets funksjon og anleggets dimensjonering i forhold til varmebehovet. Vurderingen skal gjennomføres innen ett år etter at kjelen når en alder på 15 år.

Det skal utarbeides en rapport fra engangsvurderingen, jf. § 14.

Unntakene i §§ 9 første ledd f til h og andre ledd, gjelder tilsvarende etter denne bestemmelsen.

§ 17 Registrering av energivurdering

Rapporten fra energivurderingen og fra engangsvurderingen skal lagres i NVEs energimerkesystem.

Registreringen må skje av en person som tilfredsstillende de kompetansekrav som stilles i § 19.

Kapittel IV Avsluttende bestemmelser

§ 18 Kompetansekrav til å utføre energimerking

For energimerking av yrkesbygg, jf. §§ 5 til 8, kreves det bygningsteknisk- og energifaglig ingeniørkompetanse på bachelornivå og minimum to års praksis fra energiberegninger for bygninger med tekniske anlegg.

For energimerking av nye boliger og bygninger, jf. § 5 til 7, kreves det fagopplæring som tilsvarer kravene til ansvarlig prosjekterende jf. forskrift om godkjenning av foretak for ansvarsrett (GOF).

Kompetansen skal kunne dokumenteres på forespørsel fra NVE, kjøper eller leietaker.

§ 19 Kompetansekrav til å utføre energivurdering

For energivurdering av tekniske anlegg kreves det følgende kompetanse:

a) For kjel som betjener et oppvarmet bruksareal på over 400 m²: Fyringsteknisk kompetanse og minst to års yrkeserfaring fra ettersyn- eller drift av kjelanlegg.

b) For kjel med kapasitet til å dekke et oppvarmet bruksareal på over 2000 m²: Fyringsteknisk kompetanse og minst fem års yrkeserfaring fra ettersyn- og eller drift av store kjelanlegg.

c) For varmeanlegg: Bygningsteknisk og energifaglig ingeniørkompetanse på bachelornivå og minimum to års yrkeserfaring fra energiberegninger for bygninger, eller to års godkjent yrkesfaglig utdanning i relevant fagretning med to års yrkeserfaring fra energiberegning for bygninger. Den delen av vurderingen som omfatter kjelen skal utføres av en person med kompetanse som beskrevet i a) og b).

d) For klimaanlegg: Bygningsteknisk og energifaglig ingeniørkompetanse på bachelornivå og minimum to års yrkeserfaring fra installasjon eller vurdering av slike anlegg i bygninger, eller to års godkjent yrkesfaglig utdanning i relevant fagretning med to års yrkeserfaring fra energiberegning i bygninger.

Kompetansen skal kunne dokumenteres på forespørsel fra NVE.

§ 20 Register

NVE skal ha et register for opplysninger om energimerking og energivurdering av tekniske anlegg.

Registeret skal inneholde informasjon som blir gitt til NVE i forbindelse med energimerking av boliger og bygninger og energivurdering av tekniske anlegg, herunder fødselsnummer eller organisasjonsnummer.

Data om egen bolig eller bygning skal være tilgjengelig for eier og den som etter fullmakt fra eieren foretar energimerking eller energivurdering.

Data fra registeret skal være tilgjengelig for forskning og statistiske formål, uten at fødselsnummer, organisasjonsnummer eller enkeltbygninger kan identifiseres.

§ 21 Overtredelsesgebyr

Ved overtredelse av bestemmelsene i §§ 4 til 8 og 12 til 17 kan NVE ilegge overtredelsesgebyr.

§ 22 Ikrafttredelse og overgangsbestemmelser

Forskriften trer i kraft 1.1.2010.

For eier av boliger og bygninger gjelder pliktene etter §§ 5 til 7 fra 1.7. 2010.

Energimerking av yrkesbygg etter § 8 skal være gjennomført innen to år etter ikrafttredelse av denne forskriften.

Energivurdering av tekniske anlegg etter § 13 skal være gjennomført innen to år etter ikrafttredelse av denne forskriften. For tekniske anlegg som er installert etter 1.1.2009 skal første energivurdering være gjennomført innen fem år etter ikrafttredelse av denne forskriften.

Engangsvurderingen av eldre varmeanlegg etter § 16 skal være gjennomført innen to år etter ikrafttredelse av denne forskriften.

Norges
vassdrags- og
energidirektorat

Norges vassdrags- og energidirektorat
Middelthunsgate 29
Postboks 5091 Majorstua
0301 Oslo

Telefon: 22 95 95 95
Telefaks: 22 95 90 00
Internett: www.nve.no

